de libro viventium sint deleta non
memor ero nominum eorum per labia
mea. Ego autem humilis assertor
humilis ihesu christi humilitatem castitatem
misericordiam concordiam docta ad
vitam aperientes docui. Magnam
silvam ingressus diversas frondes
decerpsi de lato campo inter caulos
flosculos collegi pulchram mitram
contexens capiti sponse christi imposui.
In navicula petri residens unum
ad capiendos pisces evangelicos
contexui quo et ego ipse toto corde
opto de mundi gurgite extrahi.
Iustitiam esurientibus fame verbi dei
patientibus paravi pulmentum de her-
bis bene olentibus ne deficiant in via
cum pane non habentibus. De magno
mari dulces guttas hauriens con-
gregavi quas sitientium labiis instillavi.
Sed qui sunt assueti splendidis epulis
adeant mensas instructas copiosis
ferculis quas summe sapientie dapi-
feri Augustinus Gregorius et eorum
consimiles instruxerunt cunctas
omnibus bonis repleverunt. Porro
variis nectaris implicati ista pauca
sapere et docere studeant et deo opi-
tulante perhennem gloriam se cum
illis adepturos gaudeant. Amen.

O me tristem quicumque citra vite
Exulem fugite parium aperiendo fidite
Porta patet vite quod stantes quinque redite
Fimosum callem scandentes iuxta valle
Cuncti per me scandunt celestia gaudia prendunt
Et lucida micat iam cite nox tenebris instat
O me complet cum quod lege tenetur
Caritate malum recti sentando dicatum

Incipit prefacio in exposicionem venerabilis
bede super actus apostolorum ....

Incipit prefacio in exposicionem ven bede super

Domino in xp̄o
desiderantissīo
et vere b̄tissimo
accan ep̄o. beda
fꝑetuā in dn̄o
salute. Accepi
vberrimas b̄titudīs tue litteras.
q̄bꝫ me cōmonere dignatus es.
ne mentis acumen inerti ocio
torpere et obdormire faciā. sed
meditandis seruandisqꝫ cottidie
scripturis vigil atqꝫ īdefessus īsistā
Et p⁹ exposicōēꝫ apocalipseos
sc̄i iohīs euāgeliste quā frīs nr̄i
eusebij rogatu tribus libris cō-
cōplexam mox tibi trāscribendā
destinaui In explanacōēꝫ quoqꝫ
b̄ti euāgeliste luce uix vestigia
p̄m quātū valeā laboris īpendā
Qd̄ qꝫ facē nec dū potui et operis
videlicet īmensitate ꝑterritus et ob-
strepencium causarū. quas tu melius
nosti necessitate ꝑpeditus. ne tamē
tue postulacōīs cōtēpnerer autori-
tas qd̄ iterim potui feci. Misi enī
opusculū in actus ap̄lōꝝ qd̄ ante
nō mltos dies editū et velocissīe qn̄-
tū temp⁹ dederat ne tua sacrosā
volūtas īpediret emendatū men-
branulis indideram. vbi ea q̄ vel
mistice gesta vl̄ obscurius dicta vi-
debant ut potui dilucidarē temptaui
In quo me opusculo cū alijs pluri-
mi fidei catholice scrip̄toēs cū maxīe
iuuit arator sc̄e romane ecclīe sub-
dyaconus q̄ ipm̄ ex ordīe librū he-
roico carmīe ꝑcurrēs nō nullos in
eodē metro allegorie flores ad-
miscuit occasionē michi tribuens
vel alia ex hijs colligendi. vl̄ eadē
planius exponendi. Actus igi͛ ap̄lōꝝ
vt b̄tus iheronim⁹ ait. nudam q̄dem
sonare videnť historiā et nascen-
tis ecclīe īfanciam texere. Sed si
nouerim⁹ scrip̄torē eoꝝ lucā ēē me-
dicū in euāgelio. animaduertim⁹ pari-
ť omīa v̄ba illi⁹ aīe languentis ēē
medicinā. Ē q̄bꝫ nos aliqua iuxta
modulū nr̄e paruitatis exposituri.
p̄mo āmonere curauim⁹ ipsū euāge-
listā lucā vt dcm̄ est iux tradicionē
veterū ecclīe tractatorū medicine ar-
tis fuisse peritissimū et magis gre-
cas litteras scire q̄ꝫ hebreas. Vnde
sermo ei⁹ tā in euangelio q̄ꝫ in acti-
bus ap̄lōꝝ compcior est. et secularem
redolet eloquenciā. magisqꝫ testimonijs
grecis vtim͛ q̄ꝫ hebreis Ex quo ac-
cidit qd̄ maxime miror. et ꝑpť īge-
nij tarditatē vehementissīo stupore
ꝑculsus nescio ꝑsaturari. quā racōe
cū in hebraica veritate a diluuio
vsqꝫ ad abrahā decē generaciones
īueniant. ipe lucas q̄ spū sc̄o cala-
mū regente nullatenus falsū scr̄i-
bere potuit xi generacōēs. iuxta
septuagīta īterpretes a dicto caynan
in euangelio ponē maluit. Ideo
aūt in euāgelij ꝓhemio dixit sibi
visū esse ex ordīe diligent̄ scribē.
quomō mlti conati sūt. ſꝫ eos nō
debem⁹ accipere. quoꝝ ī ecclīa nllā
extat auctoritas. qꝛ id qd̄ conati
sūt īplere minime potuerūt. Iste
aūt nō solū vsqꝫ ad r̄surrectionē
assūpcionēqꝫ dn̄i ꝑduxit narracio-
nē suā vt in q̄tuor autoribꝫ euāge-
lice scripture dignū suo labore ha-
beret locū. verū eciā deinceps que
ꝑ ap̄lōs gesta sūt q̄ sufficere cre-
didit ad edificandā fidē legenciū
vl̄ audienciū ita scrip̄sit vt solus ei⁹
liber fide dign⁹ haberet in ecclīa
de actibꝫ ap̄lōꝝ narrantis. ꝓbatis

omnibꝫ q̄ non ea fide qua oportuit
facta dictaq; aplorꝝ scribe̅ ausi sūt.
Eo quippe tp̅e scripserūt marcus
et lucas quo nō solū ab ecclia
xp̄i verū etiā ab ipis adhuc in
carne manētibꝫ aplis pbari po-
tuerūt. Nam dn̄i nutu gerebatur
vt nō solū apli q̄ viderāt. ſꝫ et disci-
puli q̄ auditu didicerāt facta xp̄i dicta-
q; cōscriberēt. q̄tenus sequētibꝫ ecclie doc-
toribꝫ ea q̄ nō viderant p̄dicandi
scribendiq; fiducia p̄it et auctoritas
preberetur. Actus vero aplorꝝ et p̄cipue beati
pauli cuius indiuiduus ī peregrinā-
do comes extitit btūs lucas. sicut
videat ip̄e cōposuit. quorꝝ noīs
textus quātū ex aliorꝝ historijs
aīaduertē potuimus cōtinet ānos
xxiiij^or id est tiberij cesaris annos
sex. Gaij ānos iiij^or. claudij ānos
xiiij. cuius principijs petrus apls ro-
mam venit. et quarto āno fame
facta octauo āno sūt iudei roma
expulsi. neronis ānos q̄tuor. quorꝝ
duos extremos btūs ~~paulꝰ~~ pau-
lus rome in libera mansit custo-
dia. Ex quo ītelligimus in eadē vrbe
librū eē cōpositū. Itēq; vt p iude-
orū quoq; reges eadē tp̄a disc̄nā
Herodes philippus et lisanias te-
trarche p̄fuerūt ānis sex. herodes
rex q̄ et agrippa q̄ cesaree perijt
ānis sex. Agrippa filius eius sub q°
paulus romā missus est ānis xv
cuius restant vsq; ad subuersionem
iherosolimorꝝ anni xij. Hec distinctius
executus sū vt cū eiusdē libelli re-
uoluas historiā q̄d sub quo tp̄e
gestū sit euidenter agnoscē possis.
Nisi aūt explanacioēs epistole
btīssimi euāgeliste iohīs cuius max-
imā p̄tē ex omelijs scī augustini
latissima suauitate diffusis com-

pendiosus breuiator excerpsi. nō-
nulla vero in calce etiā p̄prio sudore
subtexui in quo vtroq; ope si q̄d
vtilitatis īueneris dei donis as-
scribe. si q̄d supfluū michi cōpatere.

Incipit exposicio in actꝰ aplorū venerabilis bede p̄sbiteri Capitlm p̄mum

P

Rimū q̄dē sermonē fe-
ci de omnibꝫ o theophile
q̄ cepit ihs face et doce.
De omnibꝫ se dicit xp̄i
factis et dictis ī euāgelio scripsisse
nō q̄ omīa cōphendē potuit ne
sit cōtrarius iohi. q̄ ait Multa q̄dē et
alia signa fecit ihs ī cōspectu disci-
pulorꝝ suorꝝ q̄ nō sūt scripta in
libro hoc. Sed q̄d de omnibꝫ elegit
vnde faceret sermonē q̄ iudicauit
apta et congrua sufficē officio
dispensacionis sue. Theophilus in-
terp̄tatur dei amator. vl a deo amatus.
Quicūq; ergo dei amator ē ad
se scriptū credat sue hic aīe q̄ lucas
medicus scripsit īueniat salutē. Et
notandū q̄ ait q̄ cepit ihs face et
doce. q̄ ihesus bonū doctorē īstitues
nulla nisi q̄ fecit docuit. Vsq; in
diē qua p̄cipiēs aplis p spm scīm
quos elegit assumptus ē. Per hyperbaton
loquitur legendū. id est p trāsgressionē.
vsq; in diem q̄ assumptus est p̄cipi-
ens ante assumpcione id ē p̄cepta
dans aplis q̄ vl hic vl ī euāgelijs
leguntur. Est ergo sensus. Cepi de
ihesu a tp̄e quo cepit signa face
et doce vsq; in diē q̄ eisdē cōsūma-
tis vnde venerat redijt. Per dies xl
apparēs eis et loquēs de regno
dei. Et conuescens. Ad īstruendam
dn̄s fidē sue resurrectionis sepius
aplis post passionē suā viuus ap-
paret. cibos sumit. eandēq; quā
a mortuis suscitauerat palpandā
carnē exhibet. Sꝫ alacri misterio

p hac xl dierū cū discipulis cōu
sacionē significat se occulta q
pmiserat pn̄cia ipleturū. Ecce ego
vobiscū sū omibz diebz vsqz ad cō
sūmacioēz seculi. Iste eni nūs hac
tpalem terrenāqz vitā. vl' ppter
quatuor āni tpa. vl' ppe' q̄tuor
ventos celi designat. Nā p'q̄ se- cō
pulti fuerim9 cū xpō p baptismū
in morte qi rubri maris calle tn̄
sito necessariū in hac solitudine
dm̄ habem9 ducatū q' nos ad ce
lestia regna pducat. et imaginis
sue denario remuneratās pn̄cia sa
spūs qi vera iubilei quiete bn̄fi
cet. Vos aūt baptisabimini spū sc̄o
nō post mltos hos dies. Nondū
fuerant apli baptizati nō tn̄ aq̄
ꝫ spū sc̄o quos itelligim9 ca bap
tizatos fuisse siue baptismo iohis
vt nōnulli arbitrant. seu qd' mag
credibile est baptismo xpi. Neqz
eni ministeriū baptisandi defuis
set vt habet baptisatos seruos p
quos ceteros baptisaret q2 nō defuit
meorabilis illi9 humilitatis minis
teriū qn̄ eis lauit pedes. Cū ergo
dicet dn̄s. q̄a iohes qdē baptisauit
aq̄. neqz subiūxit vos autē bap
tisabitis. Sz vos aūt baptisabimi
ni spū sc̄o. q2 neqz apli neqz seq̄tes
eor q' vsqz hodie baptisant i ecclia
aliud q̄ iohes idē i aqua baptisare
pualent. Sz tn̄ iuocato xpi noie
eedem virtus iterior spūs sc̄i q hoie
aquā tribuere baptisator aiās
sil et corpa purificet qd' in iohis
baptismo nō fiebat. Nō eni erat
spūs datus. q2 ihs nōdū fuerat
glorificatus. Neqz igit. q conuene
rant iterrogabat eū dicētes. Dn̄e
si in tpe hoc istitues rgnū isrl'.
Quo apparēs eis locut9 est de

regno dei spūs quoqz sc̄i nō post
multos dies pmisit aduentū.
Consequet' cū de eodē regno pcuc
tant. vtz videlicet mox aduen
ente spū sc̄o i pn̄ti istituendū.
an in futuro sc̄is iseruandū crede
debeant. Carnales eni adhuc dis
cipuli isurrectioe xpi cōpleta con
tinuo regnū isrl' credebant esse
venturū. Iux qd' cleophas ait. Nos
aūt sperabam9 q2 ipse esset redēp
turus isrl'. Et euāgelista pmisit
q2 dn̄o iherosolimā venturo esti
marent q cōfestī regnū dei ma
nifestaret. Sz oportebat ipleri
pphecia q patri canens ait. Tu
v'o repulisti et spreuisti et distulisti
xpm tuū. Reppulit eni et spreuit
filiū p2. quo cū i passioe dese
ruit loq̄te Deus me9 de9 meus
quare dereliqsti me. Distulit āt
vt quē sc̄i illo tpe rgnaturū
putabāt expectent in die iudicij
in sua maiestate venturū. Vn̄ et
ipe dn̄s spūale isrl' et rgnū ce
leste a pphetis fuisse pmissū i
sinuans ait Non est vestrū nos
se tpa vl' momenta q p2 posuit
i sua potestate. Illi9 inquiens rgni
tā secretū tempus est vt p2is tā
tūmodo sciencie pateat Et qn̄ di
cit nō est vrm scire. ondit q et ipe
sciat cui9 oīa sūt q p2is sūt. Sz
non expediat nosse mortalibz vt
semp iceri de aduētu iudicis sic
cottidie viuāt qi die alia iudicādi
sūt. Sz accipietis virtutē supuenientis
spūs sc̄i i vos et eritis m testes in
ihrlm &c. Et supueniens iquit in
vos spūs sc̄s neqz rgnū isrl' siue
rgnū dei in isrl' vt putatis auferet

ẜ vobis ṽtutē de me testificandi ꝑ-
bebit. Tantūqꝫ ēgni illi⁹ tp̄a lōge
sūt vt ꝑus nō solū h̄at iheosolimo-
tū vrbem. verū etiā oīs iudee fi-
nes. De hinc aūt et ꝓxime genus
samarie et ad extremū nouissios
quoqꝫ ꝑ circuitū mūdi terminos
euāgelij fama ꝑcurrat. Et cū h᷑
dixisset videntibꝫ illis eleuatus ē
Marcus qdē aliā dni locucionē
cōmeorans ait Et dn̄s qdē ih̄s
pꝰq̄ locutus ē eis assūptus est in
celū Sꝫ qꝛ lucas significatius ad-
iecit. cū hec dixisset eleuatus est
ōndit ꝑfecto illis quos cōmeorauerat
sermonibꝫ expletis dnm ascendisse
ad celos Et nubes suscepit eū ab
oculis eoꝝ. Vbiqꝫ creatura suo crea-
tori prestat obseqū. Astra indicant
nascentē. pacientē obnubūt. suscipiūt
nubes ascendētē. redeūtē ad iudiciū
comitabūt. Ecce duo viri astiterūt
iux̄ illos ī vestibꝫ albis Albe ves-
tes exaltacioni magis cōgruūt q̄
humiliacōi Et ideo dn̄o ascendēte
in albis vestibꝫ angeli apparent
q̄ nato dn̄o in albis vestibꝫ appa-
rere nō dicūt. Quia q̄ in nati-
uitate sua apparuit deus humilis
in ascensione sua ōnsus ē homo
sublimis. Nam et locus cōgruit
dū is q̄ in humili ciuitatula nat⁹
est homo de monte sublimi ēgres-
sus est ad celū. Hic ih̄s q̄ assūptus
est a vobis in celū Ob duas illis
causas angeli veniūt. vt videlicet
ascensiōis tristiciā. egressiōis come-
moracōe cōsolarent. Et vt vē in
celū illū ire mōstrarent. et non
q̄i in celū sicut helyam. Hic ve-
niet q̄admodū vidistis eū euntē
in celū id ē in eadē forma carnis
atqꝫ substancia veniet iudicatur⁹

in qua veneāt iudicandus Cui
ꝑfecto in mortalitatē dedit na-
turā nō abstulit Cui⁹ etiā glo-
ria ac diuina q̄ quondā ī mōte
tribus discipulis apparuit pac-
to iudicio ab oībꝫ sc̄is videbit. qui
tollet impius ne videat gl̄am dei
Tūc reuersi sūt ih̄rlm a mōte qui
vocat. oliueti Dn̄s et saluator
nr̄ p̄ncipe tenebrarū deuicto ī lo-
cū pacis et luminis fideles educit
meitoqꝫ monte crismatis ascendit
scm ꝓmissurus spm cui⁹ nos vnc-
tio docet de omnibꝫ Qui est iux̄
ih̄rlm sabbi habens iter Iux̄ histo-
riam indicat montem oliuarū
spacio miliarij ab vrbe ih̄rlm
esse discretū. Sabbo enī iux̄ legē
plus q̄ mille passus incedere nō
licebat Iux̄ allegoriā vō gloriā
dn̄i ad patrem ascendentis intus
ītueri merebit. et sp̄us sc̄i ꝓmissiōe
ditari qꝛ hic sabbi itinē vrbē ꝑpe-
tue pacis īgredit. Eritqꝫ iux̄ ysa-
yam sabbim ex ꝑ sabbo. q̄ cū hic
cessauerit a ꝑuiso ope. illic q̄escat
ī celesti retribucōe. at cont̄ q̄ in
hoc sclo q̄i ꝑ temp⁹ sex dierū
salutē operari negglexerit. illo
q̄etis tp̄e de finibꝫ beate ih̄rlm
excludet. illud euāgeliū cōtēp-
nens. Orate ne fiat fuga vr̄a
hyeme vl̄ sabbo. Seq̄t Et cū intro
issent ī cenaculū ascenderūt vbi
manebāt. locū ī superiori desig̃t
quo iā etiā cōuersacōe sublati
ad superiora sciencie ṽtutisqꝫ cō-
scenderant. Iacobus alphei ⁊ sy-
mon zelotis et iudas iacobi Pu-
tant qdē duos fuisse aplos iaco-
bi vocabulo nūcupatos. iacobū
videlicet zebedei ⁊ iacobū alphei

tertiū v̄o iacobū frēm dn̄i nō apos-
tolū ſ; epiſcopū fuiſſe iheroſoli-
moꝝ qđ neq̄q̄ verū eſt. Nā iux̄
euāgelioꝝ fidem eūdē iacobū
filiū alphei aplm̄ ꝑfuiſſe iheroſo-
limis. Dicendū eſt ꝙ fr̄ dn̄i dictus
ſit eo ꝙ fuerit marie matertere
dn̄i filius. cui9 iohes euāgeliſta
meminit. Stabāt aūt iux̄ crucē
dn̄i ihu īquiens mr̄ ⁊ ſoror ma-
tris ei9 marie. mariā hāc cleo-
phe a pr̄e ſiue a familia cog-
nominās. quō enī fr̄ dn̄i non
apls ſ; tiuis iacob9 eſſe dicat̄ cū
et paul9 eū noīnet aplm. Aliū
aūt īquiens aploꝝ vidi neminē
n̄ iacobū frēm dn̄i. Et euāgelis-
ta marcus eūdē nō tertiū ſ; al-
terū appellet dicens. Erant aūt
et mulieres delonge aſpicientes
int̄ quas erāt maria magdalē, minoris
et maria iacobi et ioseph mater
et ſalome. Cū enī maior et mīor
nō int̄ tres ſ; int̄ duos ſoleant
ꝑbē diſtanciā. ſ; minor iacob; al-
phei appellat̄ ad diſtīctionem
maioris q̄ erat filius zebedei lege
librū bt̄i iheronimi ad heluidiū. [illegible]
Symon aūt zelotis ipe eſt q̄ in
euāgelijs ſcribit̄ cananeus. Cana
q̄ppe zelus īꝑtat̄. Erat enī de vi-
co galilee cana vbi dn̄s aquas
ꝯuertit ī vinū. Et poſt frēm ſuū
iacobū iheroſolimoꝝ rexit ecclīaz
centūq; viginti ānoꝝ ſub traiano
crucē aſcendit ꝯſobrinus ei9 ſcđm
carnē ſaluatoris fuiſſe dice-
bat̄ q̄a prēm ipſius cleophā
frēm fuiſſe ioſeph egeſippus
ꝯteſtatus eſt. Judas v̄o iacobi
idē eſt q̄ in euangelijs vocat̄
taddeus miſſuſq; eſt edīſſam

ad abbagarū regē aſroēne vt
eccleſiaſtica tradit hiſtoria. Seq̄t̄.
Hij oms erāt ꝑſeuerantes vna-
nimit̄ in orōe. ꝑſeuerāt q̄ aduē- unanimit̄ ī orōe
tū ſc̄i ſpūs expectant. Spūs enī
ſcūs diſciplīe effugiet fictū. Et
ideo q̄cūq; ei9 ꝑmiſſa cupierit
accipe dona. ꝑſeuerant̄ debet ī-
ſtare ꝑcib; firma caritate āditus.
Erat aūt turba hoīm fere
centū viginti. Hic viginti
ab vno vſq; ad quīdecī paula-
tim et ꝑ īcrementa ſurgētes
quīdecī graduū numerū effi-
ciūt q̄ ꝑt̄ vtriuſq; legis ꝑfc̄ionem
ī pſalterio miſtice ꝯtinent̄. Et in
quo vas electiōis apud petrū
iheroſolimis ꝯmorat̄. oportebat
enī vt ſacm̄tū qđ legiſlator man-
nis exhibuit hoc noue gracie ꝑ-
dicatores ſuo nūo deſignarent.
Viri fr̄es oportet īplere ſcripturā
quā ꝑdixit ſpūs ſcūs. In vndena-
rio nūo petrus apls īmanere
metuit. Omne pc̄īm vndenariū eſt
q̄a dū ꝑuerſe agit ꝑcepta decalogi
trāſit. Vn̄ q̄a nulla nr̄a iuſticia eſt
ꝑ ſe īnocens ē tabnaculū qđ ar-
cham dn̄i ꝯtinet intus vndecī
velis ciliciīs deſuꝑ velat̄ nume-
rūq; aploꝝ duodenariū redin-
tegrat vt ꝑ duas ſeptinarij ꝑ-
tes. ter enī quatni decenaus dy-
pondij graciā quā v̄bo ꝑdica-
bāt equo nūo ſeruarent. Et q̄
mūdo q̄drifozmi fidē ſc̄e trīitatis
ꝑdicaturi erāt dn̄o dicente. ite
docete oīs gentes baptiſātes
eos in noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūs ſā-
cā opis ꝑfectionē nūi quoq; ſa-
cramento firmarent. Iux̄ altiorē
aūt itellectū dapnū eccl̄ie qđ in

falsis frībz patit' hattenꝰ ex pte
maxīa pdurat īcorrectū At tū in
fine mūdi ꝑ ps iudeoꝝ q̄ dnm̄ cruci
fixit ē cōualiandis ecclīe dī velut qn̄
quagesimo die ꝓpiquāte aplorū ē
sūma īstaurata. Et hic qdē possedit
agrū de mercede īiustitatis Qui do
miniū vite vendidit tria viuētiū
amissa agrū sanguīs et mortis
etnā sceleris et nōis sui meōriā
possidet. Alioquī nō ip̄e iudas ep̄
tū p̄cio sanguīs agrū figuli possi
dere potuit q̄ relatis trigīta argē
teis tradicionīs crimē criminosiōi
ip̄e ꝓtinus morte multauit. Hz
more sacri eloquij possedit dictū
est possideri fecit sicut btūs iob ait.
Et abhoīabūt me vestimēta mea
id est abhominabilē me menbra
corruptibilia reddent Et suspēsus
crepuit medius Dignā sibi pe
nā traditoris mens īuenit vt vi
delicet guttur quo vox ꝓdicionis
exierat laquei nodus necaret
Dignū enī locū īteritus ɋ̄sumit
vt q̄ hoīm angelorūq3 dnm̄ mor
ti tradiderāt celo terraq3 perosus
qī aeris tm̄mō spiritibz sociādus
īuxᵃ exēplū achitophel et absolō
q̄ regē dauid ꝑsecuti sūt aeris
medio periret cui vtiq3 satis dig
no exitu mors ip̄a successit vt
viscera q̄ dolū ꝓdicionis cōceperāt
rupta caderēt et vacuas euol
uerent in auras Cuiꝰ simulima
pene mors arriū heresiarchem
dāpnasse refertᵃ Vt qa ille hūa
nitatē xp̄i iste ~~diuinita~~ diuinita
tem extīguē moliebantᵃ ambo
sicut sensu īanes vixerant. sic
quoq3 ventre vacui perirēt. Fiat
habitacio eiꝰ deserta et nō sit
q̄ habitet in ea. et epischopatū
eius accipiat alt. Palam qdem
sūt isti v̄siculi. et palam btō petro
īt̄ptante expositi. qa et iudas
meritam p̄uaricacionīs sue pe
nā excepit abiens in locū suū
gehennā videlicet īfernalē cō
munē hūane cōuersacionīs habi
tacionē impia et īmatura
morte deseruit Et nichiloīnꝰ
accipiente scō mathia locū mi
nisterij illiꝰ et apostolatus sāc
tissīa ꝑfeccionis aplice sūma re
staurata est. Hz nōndū qm̄ neqq̄
iuxᵃ vulgatā edicionē de vno
centesimo octauo psalmo totū
testimoniū est sūptū verū extre
ma tm̄ pars. prior vō de sexa
gesimo octauo deᵘ quo dictū ē
de iudeis fiat habitacio eorꝝ de
serta et ī tabnaculis eorꝝ nō
sit q̄ inhabitet Dū enī vellet
btūs petrus et iude abiectionē
et electionē mathie testimonijs
astruē ꝓpheticis iunxit testimonū
qd de epischopatu mathie spe
cialit et illud qd de iudeorū ī
quorꝝ nūo etiā iudas erāt ab
iectiōe gnalit positū erat quo
dam nescio quo p̄mū īperito
emendatore centesimo octauo
psalmo additū est Qui tū
videt hos versiculos ꝑit a btō
petro positos suū psalteriū vel
ꝑit nō habuisse putaē cepit.
falsatū se habē codicē et qd nō
habueat supadicē p̄sūpsit Codē
mō tricesimo tercio psalmo de epl̄a
pauli ad rōnos. octo v̄sus quos
ip̄e de diuersis psalmis et ysaya
ꝓpheta cōtexerat adiecti sūt

Quorum primus est sepulchrum patens est guttur eorum. Ultimus non est timor dei ante oculos eorum. Hec enim que dixi non solum hebraica veritas et emendator septuaginta interpretum editio. Verum apta quoque racio comprobat. Cum in eodem centesimo octavo psalmo exceptis hiis versibus triginta sint maledictiones in iudam scharioth et maledicta nummi argenteorum quibus dominum vendere non timuit. Cuius prima hec est Constitue super eum peccatorem. Extrema vero hec et operiantur sicut diploide confusione sua. Joseph qui cognominatur barsabas qui cognominatus est iustus et mathiam. Barsaba filius quietis mathias dei parvus interpretatur de quo arator. O quantum in quiete distat humana superbis iudiciis parvum merito transcendit ille qui laude hominum iustus erat. Et dederunt sortes eis. Et non hoc exemplo vel quod ionas propheta sorte deprehensus sit indifferenter sortibus est credendum cum privilegia singulorum ut iheronimus ait communem legem omnino facere non possint. Nam ibi et gentiles viri tempestate coacti auctorem periculi sorte querebant. Et hic mathias sorte legitur. Ne apostolorum electio mandato discreparet legis veteris videretur ubi summus sacerdos sorte queri iubebatur. Dicit de zacharia dicitur secundum consuetudinem sacerdotii sorte exiit ut incensum poneret qui idcirco ut reor tunc sorte legebatur ut in typo figuraretur verum semper querendum fuisse sacerdotem donec veniret cui repositum erat qui non in hostiarum cruore sed proprio sanguine intulit semel in sancta eterna redemptione inventa cuius hostia tempore pasche immolata sed die penthecostes spiritu sancto in igne apparente vere consummata est. Veterum enim erat consuetudinis acceptas deo victimas celesti igne consumari. Donec ergo veritas compleret figuram licuit querere. Unde est quod mathias qui ante penthecosten ordinatur sorte queritur. Septem dyaconi qui postea neque sortis agitatione sed discipulorum tantum electione apostolorum vero oratione et manus impositione sunt ordinati. Quod si qui necessitate aliqua compulsi deum putent sortibus exemplo apostolorum esse consulendum videant hoc ipsos apostolos non nisi collecto fratrum cetu et precibus ad deum fusis egisse.

deo

Capitulum 2m

Et cum complerentur dies penthecostes erant omnes pariter in eodem loco. Hoc est in cenaculo quod superius ascendisse narrantur. Quamvis enim spiritu sancto impleri desiderant carnis domicilium necesse est mentis contemplatione transcendant. Dicit autem quadraginta dies quibus dominus post resurrectionem cum discipulis conversatus est cum resurgentem ipso peregrina

tionis lex designat ecclesiam ita dies
quinquagesimus quo spiritus sanctus accipitur
perfectionem beate quietis qua labor ecclesie tem
poralis denario remunerabitur eterno
congruenter exprimit. Nam et ipse numerus quadra
genarius equalibus suis partibus computatus
addit amplius ipsum denarium et facit
quinquaginta. quadragenarii quippe numeri
dimidium viginti. quarta pars decem.
quinta octo. octava quinque. decima
quatuor. vicesima duo. quadragesima unum.
viginti autem et decem et octo et quinque
et quatuor et duo et unum quinquaginta
faciunt. Ex compertum facillime patet figuram
quod post conflictus gaudium nobis in celo
quod latenter generat sempiternum apostolo dicente.
quod enim in presenti momentaneum est et
leve tribulationis nostre supra modum in
sublimitate eternum glorie pondus operatur
in nobis. Vera est autem nostra beatitudo
corporis et anime. Nos in mortalitate
glorificatos sumus et beate trinitatis eterna
visione satiari. Ita corporis quatuor
notissimis qualitatibus consistimus in inte
riore autem homine. ex toto corde. ex to
ta anima. tota mente deum diligere iubemur.
et hoc est perfectum vite denarium di
vine nobis glorie presentem visione letal.
Vel notandum iuxta hystoriam quod apud
antiquos dies penthecostes quinqua
gesime quo lex data erat ab oc
cisione agni computabatur. Hic autem
non a domini passione sed sicut beatus episcopus
Augustinus ab eius resurrectione

dies quinquagesimus quo spiritus sanctus
missus est computatur. Cum redeunte
scilicet veteris exemplo ipse sibi man
fecisse die divinum suo consecravit
adventu quo etiam temporibus articulo
verum pascha die dicto monstrat esse
celebrandum. Ita sicut hic sic et
illic in ignis visione deus apparuit
dicente exodo. Totus autem mons synai
fumigabat eo quod descendisset
dominus super eum in igne. Et factus est
repente de celo sonus tamquam advenien
tis spiritus vehementis. Per ignem
quidem dominus ut beatus papa gre
gorius exponit apparuit. Sed semet
ipsum locutione interius sentit. Et neque
ignis deus neque ille sonitus fuit sed
per hoc quod exterius exhibuit expressit hoc
quod interius gessit. Cum enim discipulos
et zelo succensos et verbo eruditos
intus redderet. Sub linguas igneas
ostendit. In significatione igitur admo
ta sunt elementa ut ignem et sonitu
sentiret corpora. Igne vero invisibili
et voce sua sonitu docerent corda.
Et apparuerunt illis dispertite
lingue tamquam ignis. Spiritus enim sanctus
in igne et linguis apparuit quia omnes
quos repleverit ardentes pariter
et loquentes facit. Ardentes utique ex
se et loquentes de se facit et indicantes
quod sancta ecclesia per mundi terminos
dilata omnium gentium erat voce
locutura. Seditque super singulos

corum. Quod sedisse legitur dicit regie
potestatis est indicium vel certe quie-
quies eorum indicatur in sedibus. Et cepe-
runt loqui variis linguis. Unitatem
linguarum quam superbia babilonis disper-
sit humilitas ecclesie recolligit. Spiri-
tualiter autem varietas linguarum
dona variarum signat graciarum. Vere non
incongrue per spiritum sanctum intelligitur ideo
primum linguarum donum dedisse hominibus
quibus humana sapientia forinsecus et
discitur et docetur ut ostenderet quam
facile possit sapientes facere sapientia
dei que interna est. Erant autem in iherusalem
habitantes iudei viri religiosi ex
omni natione que sub celo est. Convenientes
plures conquirere qui nam ipsi sint
et ex qua captivitate iudei. quoniam
quidem illa que in egipto fuerat
vel in babilonia absoluta iam fue-
rat. Romani autem necdum venerant in
captivitatem licet iam et ipsa imminere
vel ultrix omnium de salvatore
piaculi. Superest igitur ut intelligatur
captivitas que sub anthiocho facta
est quod utique non multis ante temporibus
acciderat. Quoniam audiebat unusquisque
lingua sua illos loquentes. Queritur
in hoc loco quomodo audiebat unus
quisque linguis suis loquentes eos
magnalia dei. Utrum hii qui loquebantur
diversis sermonibus unicuique lingue
hoc quod dicebatur proferebant. id
est ut unusquisque eorum nunc hac nunc
alia lingua loquens sic per omnes
curreret. an in eo potius erat mira-

bile quod sermo eorum qui loquebantur
qualibet lingua fuisset pronunciatus
omnibusque ~~adventis~~ audientium secundum
suam linguam intelligebatur ut verbi
gratia unoquoque apostolo in ecclesia dicente. unoquoque
Necesse enim erat tacentibus reliquis
unum loqui et sermonem unum ad audi-
tum pervenire. ipse sermo haberet in se om
vim habens ut cum diversarum gentium audi-
tores essent unusquisque secundum linguam
suam illius unius sermonis qui ab apostolo
fuerat pronunciatus sensum perciperet auditum
et super intellectum nisi forte secundum ip-
sam videbatur audiendum esse miraculum
quam loquendum. Et qui habitabant meso-
potamiam iudeam et capadociam.
Iudeam hoc loco non totam gentem
sed partem illius hoc est tribum iuda
et beniamin significat. ~~ad distin-~~
~~tionem~~ ad distinctionem scilicet samarie
galilee decapoleos et aliarum in eadem
provincia regionum. Cunctis licet omnibus
una lingua loquentibus hebreorum
domesticam tamen singule dicte de-
speciem habuere distinctam. Unde et
petrus in domini passione quod galileus
sit loquela sua proditur. Iudei quoque
et proseliti. Proselitos id est advenas
nuncupabant eos qui de gentibus orti
amorem ducentes circumcisionem et
iudaismum eligere malebant sicut achy-
or in libro iudith scriptum narratur.
Non solum ergo inquit qui natura
sunt iudei ex diverso orbe convenerant
verum et hii qui de preputio nati eorum
adhesere ritum. Alii autem irridentes

dicebant quia musto pleni sunt isti
Irridentes licet mistice tamen vera
testantur quia non vino veteri quod in
nuptiis celie(?) deficit sed musto sunt gratie
spiritualis impleti. Iam enim vinum novum
in utres novos venerat cum apostoli
T non vetustate littere sed in novitate spiritus
dei magnalia resonarent. Non enim sicut
vos estimatis hii ebrii sunt cum sit
hora diei tercia. Spiritus sanctus gloriose
individue trinitatis mundo predicaturus
tercia convenienter hora descendit et
quia supradicti erant in oratione
perseverantes recte spiritum suum per ora-
tionis hora percepit ut ostenderetur
credentibus quod spiritus sancti gratia non facile
percipitur nisi mentes a carnalibus super-
norum intentione leventur. Tria enim
tempora quibus daniel in die flectere
genua sua et orare legitur tercia
sexta et nona hora ab ecclesia
intelliguntur. Cum dominus tercia hora
spiritum sanctum mittens sexta ipse cruce
ascendens nona animam ponens easdem
horas nostris temporibus excellentiori trinitatis
et sanctificationis dignitate est. Effundam
~~spiritum meum super~~ de spiritu meo super omnem
carnem. Verbum effusionem osten-
dit muneris largitatem qui non ut olim
prophetis vivitum [?] et sacerdotibus
tantum sed omnibus passim in utroque
sexus conditionibus et personis spiritus
sancti esset gratia condonanda. Que
sit omni deo [?] caro propheta consequenter
~~exponit~~ exposuit. Et prophetabunt
nigmens filii vestri et filie vestre

et dabo prodigia in celo sursum
et signa in terra deorsum. Prodigia
in celo domino nascente novum sydus
apparuit. Illo crucem ascendente
sol obscuratus est sed et ipsum celum
est tenebris obductum. Signa in
terra quod deo spiritum emittente contre-
muit monumenta aperiunt et
multa que dormierant corpora redemptori
protulit. Sanguinem et ignem et vapo-
rem fumi. Sanguinem domini lateris
ignem spiritus sed vaporem compunctionis
et fletuum. Ita et sanguinem de mor-
tua carne contra vivo profluere quo-
niam natura morum est corporum signi-
ficato factum credere restat. Cum videri
in re salutis ac vite quod de illius
utique morte prodiit. Potest etiam
in igne fidelium illuminatio in vapore
vero fumi iudeorum qui non credere
cecitas intelligi. Unde et legem
daturus dominus in igne fumoque des-
cendit quod et humiles per claritatem
sue ostensionis illuminat et super-
borum oculos per caliginem erroris ob-
scurat. Sol convertetur in tenebras
et luna in sanguinem. Hoc in domini
passione partim factum partim
cum dies domini magnus id est iudicii
futurum credit. Tunc enim sol obscuratus
est sed luna in sanguine versa
pala hominibus apparere non potuit
que tunc impleta in pascha decima [?]
quinta existens diu fuerat mor-
talium visibus obiectu telluris occul-

tata. Et omnis quicumque invocaverit no-
men domini salvus erit. Hoc est quod alibi
petrus ait quod non est personarum acceptor
deus sed in omni gente qui timet deum
et operatur iustitiam acceptus est illi.
Ihesum nazarenum virum approbatum
a deo affigentes interemistis.
Quasi doctus magister per incredulos
quo inserat animum ut iusto timore
compunctis consilium salutis per modum
opportunius impedat. Et quod sic eius
legem loquitur ipsum christum esse quem a prophetis
erat promissus ostendit. Sicut tamen hunc
per auctoritatem sua dei filium notat
sic virum probatum virum iustum virum a
mortuis suscitatum. Non optata
sum ceteris atque communi resurrectione
que est in fine seculi dilatata, sed 3a
die celebrata ut singularis et gloriose
sue resurrectionis assertio testimonium
eternitatis divinitatis acciperet. Cum
enim ceterorum corpora corruptionem
probarentur subisse per mortem, hic nec
utique de quo dicitur non dabis sanctum
tuum videre corruptionem. Comprobat
humane fragilitatis experimentum
probat etiam humane conditionis ~~[illegible]~~
mentia suppressionem et ideo magis
deo quam hominibus conferendum. Qui vero
apud gentiles apostoli predicationis utatur
exordio in cornelii centurionis his-
toria et in sermone apostoli pauli doce-
bit. Providebam dominum coram me semper
quia a dextris est mihi ne commovear.
Venies inquit in ea que transeunt non
abstuli oculum ab eo qui semper ma-
net. Hoc providens ut meum post
temporalia parta referrem quo
faveret mihi ut stabilis in eo permanerem.
Et hoc quod petitum non feci nec iniquum
est dolus in ore nostro humanitati sed (l. meo)
divinitati ascribebam. Propter hoc et
in cogitationibus meis iocunditas et
in verbis exultatio. Propter resurrec-
tionem scilicet qua per eam liberatus
est mundus. Insuper et caro mea
non desinet in interitu, sed in spe
resurrectionis obdormiet quoniam neque
animam meam inferis possidendam
dabis neque sanctificatum corpus per
quod et alii sanctificandi sunt cor-
rumpi patieris. Notas mihi
fecisti vias quibus mihi ad eterni-
tatem in quibus per tuam passionis
adimplebis me letitia cum vultu
tuo et ascendenti in celo dabis de-
lectationes dextere tue usque in
finem. Notas neque derelictus est in
inferno. Sed descendit quidem
christus per scilicet animam ad inferos ut
quibus oportuit subveniret. Sed
non est derelictus in inferno quod cito
reditum corporis resurrecturum petivit.
Dextera dei igitur exaltata est
quod dixerat psalmus quoniam a dex-
tris est mihi ne commovear. Et promis-
sione spiritus sancti accepta a patre
effudit hunc quem vos videtis et audi-
tis. Videtis in linguis ~~et auditis~~
igneis, auditis in meo sermone. Qui
vero dicit quod accepit a patre promissio-
nem spiritus sancti et effuderit

utraque eiusdem Christi natura mani
festat quod accepit ut homo et effu
dit ut deus. Non enim David ascendit
in celos. Dicit autem ipse. Dixit ~~aut~~ enim
que consequentia sunt beatus David non
de sua sed de domini sui ascensione predixit
qui et mittendus ex Syon id est
de regia eiusdem David stirpe venturus
et dominaturus erat in medio inimicorum
suorum sit et illa que sequuntur non ad
David sed ad Christi mortem et resur
rectionem pertinere cognoscite. Dixit
dominus domino meo sede a dextris
meis. Primum nomen domini apud hebreos
tetragrammaton est quod proprie in deo ponitur
Secundum Christi quod commune est cum mortalibus
quo reges et ceteri homines appellantur
quod si nobis opponere voluerint heresis
arriana ex hac disputatione minorem
filium patrem eum esse maiorem
respondebimus illi nomine inferius
convenire cum sedere imperatur sicut
et beatus Petrus consequenter exposuit
quod et dominum eum et Christum deus fecit
hunc Ihesum quem vos crucifixistis
Non enim divinitas ~~sed caro~~ crucifixa
sed caro est. Et hoc utique fieri potest
quod potuit crucifigi. Donec ponam
inimicos tuos scabellum pedum
tuorum hoc est quod ipse Petrus alias
de domino ait. Quem oportet celum quidem
suscipere usque in tempora restitutionis
omnium. Tunc enim cum venerint tempora ref
rigerii a conspectu domini mittendum esse
eum qui predicatus est a retalibus sedibus
nobis Ihesum Christum ad iudicandos vivos

et mortuos. His autem auditis compuncti
sunt corde. Unde prophetiam Iohel impletam
saepe post ignem spiritus sancti vaporem
sequi compunctionis fluminis enim lacrimas
extrinsecus foris incipiunt flere qui
riserant confidunt pectus dant deo
pectem suam tamquam sacrificium ut sacer
dotem illum valeant gustare
salvandi quem pridem se filiosque suos
imprecati fuerant ante dampnandi.
Sequitur. Penitentiam agite inquit et
baptizetur unusquisque vestrum. Dicturus
baptisma prius penitentie lamenta
ut ecclesie more prius se a questibus
afflictionibus infimi moderent et postea
modum sacrificio baptismatis lava
rent. Et apposite sunt illa die ani
me circiter tria milia. Ubi primum
ecclesie celebratum est baptisma. dispen
satoria pietate divina ad con
fessionem sancte trinitatis tria
milia colliguntur animarum. Et moyses
quidem quinquagesimo die pasche
quo lex data est sollempnitatem
seminarum precepit initiari. Sunt autem
superveniente spiritu sancto non manipuli
seminum sed animarum sunt deo primicie con
secrate. Et habebant omnia communia. Si cari
tas dei diffunditur in cordibus nostris
mox effectu gerat et proximi dilectio
nem. Unde propter geminum eiusdem
caritatis ardorem bis spiritus sanctus
legitur apostolis datus. Magnumque fraterni
amoris est indicium omnia possidere
nichil proprium habentes. m
Petrus autem et iohannes ascende

bant in templo. Apli nona hora
templum ingressi primo claudum
eum debilem saluant deinde ad
peregrinam usque laborantes multa hom-
inum milia verbo fidei imbuunt. Crima
doctores ecclesie in fine mundi veni-
entes et languenti israheli et postmodum
etiam gentilitati predicant. Hii sunt
enim operarii quos nona et undecima
hora in vineam patrisfamilias mittit.
Et quidam vir qui erat claudus ex
utero matris sue baiulabatur. Crima
populus israel non solum domino incarnato
sed a primis etiam legis temporibus dare
rebellis extitit qui ex utero matris
claudus fuit. Quod vir iacob cum
angelo luctante benedicto quidem sed
claudicante signatur quia populus isdem
domino in passione preualens in quibusdam
per fidem benedictus in quibusdam
vero est per infidelitatem claudus.
Quem ponebant cotidie ad portam
templi que dicitur speciosa. Porta templi
speciosa dominus est per quem si quis introierit
saluabitur. Ad hanc portam debilis
israel ire non valens legis prophetarumque
vocibus affertur ut ab ingredien-
tibus in interiora sapientie fide audi-
re deposcat auxilium. Tam vaticinia
futurorum qui ad portam ponunt audi-
vere sed per eum in templo producere
sunt per confessionem petre cognomine
et claues celi sunt date. Argentum
et aurum non est mihi. Habuit quidem
vetus tabernaculum sustentationes
culture et ministerium seculare auro argen-
toque destitutum. Sed metallo legis
sanguis evangelii preciosior emicat

quia populus ille qui ante ianuas positus
mente debilis iacuerat in nomine ihesu
christi saluatus templum regni celestis ingre-
ditur. Alioquin vero petrus dicitur me-
mor precepti quo dicitur nolite possidere
aurum et argentum pecuniam que ad
pedes apostolorum ponebatur non sibi recon-
dere sed ad usus pauperum qui sua
patrimonia reliquerant respirare solebat.
Et apprehensa manu eius dextera
allevavit eum. Quem verbo erigit hunc
etiam dextera confortat quia primo docet
in corde audientium misterium vitalis non
etiam ipse actoribus commendatur exemplis.
Et exiliens stetit et ambulabat et
intrauit cum illis in templum. Pro pro-
fectionis cursus primo illum resurgere
quam vivificat tribus. deinde iter arripe-
re virtutum et sic regni ianuam cum
apostolis intrare. Et impleti sunt stupore
et extasi. Extasi pauorem dicit. sed
et alio modo dicitur extasis cum mens non
pauore alienatur sed aliqua inspira-
tione revelationis assumitur. Concurrit
omnis populus ad eos ad porticum que
appellatur salomonis. Saluatore per
apostolos israel concurrit omnis mundus
ad lumina veri et pacifici salomonis
de quo dicitur. Multiplicabitur eius impe-
rium et pacis non erit finis. Ipse enim
est lapis de monte abscisus qui in ferreo
regno se fidei crescente pacificum
per orbem solus tenuit imperium. Erit autem
omnis anima que non audierit prophetam
illum exterminabitur de plebe. Vere
inter ac dilucide prophetarum legisque
testimonio docet dominum a cunctis audien-
dum gentibus incredulos quidem dampna

tum fideles vero eterna benedictione
donantur. Et omnes prophete a Samuel
et deinceps. Quamvis patriarche et
sancti priorum temporum multa de Christo dixerint
specialiter quoque prophetarum tempus in ipsa prophetarum
eorum dicuntur qui de Christi ecclesieque miste-
rio manifeste scripserunt a Samuele sub
quo et regnum in Iudea exordium
sumpsit et usque ad Babilonice capti-
vitatis solutionem permansit. Et in semine
tuo benedicentur omnes familie terre.
Semen quidem Abrahe ipse est in cuius
fide non solum omnibus terre familiis Iudeis
videlicet et gentibus est benedictio pro-
missa. Demulcet quoque apostolus animos
Iudeorum quo ad credendum fiant
promptiores dicendo quod tamquam mundi
salvator eos primum visitaturus
et benedicturus elegerit. Vobis ma-
gis primum deus suscitavit filium suum.
Ubi patet intuendum quod eundem filium
dei quem semen Abrahe nuncupat ob
duas utique eiusdem Christi naturas
ne vel hominem tantum Christum
vel alterum hominis et alterum dei crede-
ret filium quo heresis laqueo manes
impius et nestorius sunt decepti. iiij

Supervenerunt sacerdotes et ma-
gistratus sive prelator templi ut
alia dicit editio qui doctores et
iudices videbantur populi et dolebant
quod ad audiendos apostolos multitudo
confluerent. Saducei autem quod re-
surrectionem predicarent utrique vero
quod ipsum quem a se occisum noverant
hominem iam deum affirmarent a deo
patre glorificandum. Et factum est in cras

virorum quinque milia. In quinque milibus
hominum quos in heremo dominus pavit populus
sub lege constitutus Christi munere satiatus
accipit. Possunt et hic quinque milia
apostolorum instructa doctrinis spiritualem de-
signare credentium eiusdem legis spiritualia
misteria secuturum. Et bene vergente vespere
celesti munere donantur quia ve-
niret plenitudo temporis misit deus filium
suum. Hic est lapis qui reprobatus est
a vobis edificantibus qui factus est
in caput anguli. Edificantes erant
iudei qui cunctis gentibus in desola-
tione ydolorum morantibus ipsi soli
legem et prophetas ad edificationem
cotidie legebant. Hi dum edificant per-
venerunt ad lapidem angularem qui
duos parietes amplecteretur id est invene-
runt in scripturis propheticis Christum in car-
ne venturum qui duos conderet populos
in semetipso. Et quia ipsi in uno parie-
te stare hoc est soli salvi fieri male-
bant reprobaverunt lapidem qui non
erat aptus ad unum sed ad duos. Verum
deus illis licet nolentibus hunc ipse per
se posuit in caput anguli ut ex duobus
testamentis et ex duobus populis edi-
ficatio surgeret unius eiusdemque fidei.
Et non est in alio aliquo salus. Sicut in
nullo alio sed in Christo tantum mundi salus
est. Ergo et patres testamenti veteris
eiusdem redemptoris incarnatione
et passione salvati sunt qua nos
salvari credimus et speramus. Et
si enim sacramenta pro temporum ratione
discrepent fides tamen una eadem

concordat. Una quam nos per
apostolos factam eandem illi dispensa
tionem Christi prophetas dixerunt
esse venturam. Nec enim est in deprecatione
hospitalitatis humane nisi in sanctione eius
qui dedit semetipsum in redemptionem
pro omnibus. Comperto quod homines essent
sine litteris et ydiote admirabantur.
Illitterate antiquitatis ad predicandum
ne fides credentium non in ~~in~~ virtute
sed eloquentia ac ~~virtute~~ doctrina fieri
putaretur ut apostolus ait. Non in sapientia
verbi ut non evacuetur crux Christi.
Ydiote enim dicebant qui propria
tantum lingua naturalique scientia con
tenti literarum studia non noverant. Unde
greci privatum idion vocant. Annorum enim
erat amplius xl^ta homo in quo
factum erat signum istud sanitatis.
Juncta historia perfecta etas hominis tex
superabilis salutis mansio ostenditur.
Allegorice autem populus israhel non xl^ta tan
tum annis in heremo sordes egiptias manna
accepta reliquit. verum et in terra repro
missionis inter divina sepe ydolorumque
cultura claudicabat. Vel si minus quadrage
narius quaternario legis plenitudinem
significat. Curat eum deinde xl^ta fa
nitus utriusque testamenti percepit velut qua
dragenaria perfectione debilis
carendo intercedit. Dixit tu qui fecisti
celum et terram auditis persecutorum
minis fiduciam resistendi per virtutum
signa deposcunt. Adversus sanctum puerum
tuum ihesum quem unxisti. Christi nomen de
quo dictum est et adversus Christum eius
ad verbum exponit. Christus enim confirmate

id est ab unctione nomen accepit. Sicut
quod dicitur unxit te deus deus tuus leticie
oleo leticie, id est spiritu sancto. Et cum orassent
motus est locus in quo erant congregati.
Cum virtutem robusti pertraxisset qui
fraude gerebat hostium. indicium iam
audite predicationis terremotu preripiunt
quorum agnosceret terrea sibi corda
esse concussa sub quorum pedibus sancto
adveniente spiritu terra ipsa sit pavore
concussa. Quibus tercio timore eorum qui
credendo apostolis fuerant subveniendi
possit intelligi quam infirma contradicentium
discussa concresceret ut et reliqua
dixerunt. Multitudinis autem credentium
erat cor unum et anima una. Cum scilicet
perfecte reliquerat nequaquam de generis
nobilitate gloriantes se invicem prefe
rebant. sed velut unius eiusdemque ma
tris ecclesie visceribus editi eodem cuncti
fraternitatis amore gaudebant. Et
virtute magna reddebant apostoli testimonium
resurrectionis ihesu Christi domini nostri. Doctorum
vigilantes auditorum quos discernunt ordine.
Nam multitudo credentium rebus suis
expertis caritatis invicem copula
iuncta est. Apostoli vero virtutibus reful
gentes Christi cunctis misteria pande
bant. Joseph autem qui cognominatus est
barnabas ab apostolis. Hunc puto esse
barnabam qui infra cum paulo gentium
legitur apostolus ordinatus. Unde et cyprius
genere erat postea discedens a paulo
patriam repetit insulam. Licet quidam
arbitrentur pauli collegam eum
potius fuisse qui super mathia
ad apostolatum est sortem statutus.
Nimis intuendum est quia in
emendatiora exemplaria habent

barnabas · ille mutata littera barsabas
appellatur · Et in libro hebreorum nominum
h' filius consolationis · ille autem filius [illegible]
inspirantium · quod est inspiratum filius
consolationis · Utrumque sane scriptura
nomina rerum vel personarum in interpretatione
ponit servato utique significationem [illegible]
in re sicut · Merito ergo filius consolatio
nis vocatur qui presentia contempnens
spe futurorum consolatur · Ita et spiritus
sanctus ideo paraclitus cognominatur quod
in mundo pressura sentientibus per infusam
sui muneris infusionem paciferi id
est consolatione celestium prestat gau
petrus diorum · Dicit beatus papa propter eundem
spiritus gratiam bar iona id est filius columbe
vocatus est · Sequitur · Et precium attulit
et posuit ante pedes apostolorum · De hoc
avaricie · destitui debere probat quod consue
vitant · talia dum [illegible] docent quod subdunt
presbiteri [illegible] · De quo terrene veniunt
ad pectora ~~[illegible]~~ nive consimili iactant
hymno

V capitulum

Ananias autem cur temptavit sathanas
cor tuum · In alia translatione ut ex
grecum exemplar ita legitur · An
nania quare implevit sathanas
cor tuum · Ubi notandum est quod animam
et mentem hominis nulla creatura nisi
quam substantia possit implere sed
creatrix sola trinitas · Quia tamen secundum
operationem et voluntatis instinctum
animus de hiis que create sunt imple
implet cum sathanas mentem alicuius
et principale cordis · Non quidem in
grediens in eum et in sensum eius
aut ut ita dicam aditum cordis intro
iens · Siquidem hoc proprie solius est
divinitatis · Sed quia callidus quidam

et nequam ac fallax fraudulentus
deceptor in omnem humana malicie
affectus trahens per cogitationes et
incentiva viciorum quibus ipse plenus
est · Implet ergo sathanas cor ana
nie non ipse intrando sed sue malicie
virus inserendo · sic est mentitus hominibus
sed deo · Unde supra dixit cum mentitum
ipse spiritui sancto · Patet ergo spiritum sanctum esse
deum et errorem macedonii dampnari
[illegible] fuisse natum · Audiens ananias
hec verba cecidit et expiravit · Non
quia causa tam severam in [illegible]
tore sententiam dedit sed prudens futura
zizania in spiritu que simplicitatem
ecclesie pravis moribus adulterarent ·
Ex hiis enim deterrimum sarabitarum
genus [illegible] exercitu qui rebus
suis et nequaquam [illegible] apta se [illegible]
[illegible] simulant · Sulla
[illegible] passus est penitentia [illegible]
[illegible] ad timorem posteris incutiendum
[illegible] tamen [illegible] computare [illegible]
[illegible] · Sequitur · Et factus est timor magnus
in universa ecclesia et in omnes qui au
dierunt hec · Ceterorum autem nemo
audebat se coniungere illis · Pena duorum
qui fraudulenter eis [illegible] temptave
rant ceteris exemplo fuerat · Et
veniente petro saltem umbra illius
obumbraret quemquam eorum et liberarentur ·
Ut [illegible] petrus umbra sui corporis visibi
liter allevabat infirmos qui etiam
nunc invisibili sue intercessionis umbra
culo fidelium corda roborare non
cessat · Et quia petrus ecclesie typus est
pulchre ipse quidem [illegible] [illegible] ·
Sed umbra contingente iacentes erigit
quia ecclesia mente et amore celestibus

intendens qui combibere instruit in
terra. Et hic sacramentis tempora-
libus signisque celestium innovat quos
illic preceptis renunciat. Domus quidem
huius loci novit hoc quod in civitate
dicitur. Cum credit in me opera
que ego facio et ipse faciet et maiora
horum faciet. Exurgens autem princeps
sacerdotum et omnes qui cum illo erant
que est heresis sadduceorum. Heresis grece
ab electione vocatur quod quisque sibi
preeligens aliorum dicta quod sequendum putat
elegit. Saducei ergo quia interpretantur
iusti vendicabant enim sibi quod non erant.
Sunt in fine legum recepto (?) omnia resur-
rectionem negantes animam perire
cum carne dicebant. Sed nec angelum
quidem spiritum vel ullum esse credebant.
Et quinque tantum libros moysi recipi-
entes prophetarum precomia respuebant.
Et ideo maxime in principibus in
persequendo apostolos astipulantur
zelo videlicet ducti quod illi virtute
magna et miraculorum signis red-
derent testimonium resurrectionis ihesu
christi domini nostri. Angelus autem domini ape-
riens per noctem ianuas carceris.
Ne dubitaret thomas dominum esse
carnem et ossa gestantem quem
ianuis clausis viderat intrantem.
Cum ipse cum fratribus mortali adhuc
carne vestitus ianuas clausas ingre-
ditur. Carcerem quidem invenimus
clausum cum omni diligentia et cus-
todes stantes ante ianuas, aperientes
autem neminem invenimus. Quid

prophana iudea tota simulatoris insa-
nia fruitibus (?) dicens apostolos dominum furtim
se de monumento sublatum. Dic ergo
corpus apostolos de carcere tuo clauso
furtim (?) ablatos. Ambigebat
de illis quid nam fieret. Ne sit
quidem fidei se dare volentes ingens
enim malicia contra presidium insignis
causa manifestis obtinuit. Et vultis
inducere super nos sanguinem hominis istius.
Oblitus est princeps sacerdotum dicentis
quod ipse sibi et suis imprecatus erat dicens
sanguis eius super nos et super filios nostros.
Surgens autem quidam in concilio
phariseus nomine gamaliel. Hic
gamaliel ut clemens indicat apostolorum
erat in fide socius sed eorum consilio
permanens apud iudeos ut illorum tali
industria potuisset sedare furorem.
Ante hos enim dies extitit theodas.
Theodas iste persuasit multis ut iosephus
refert sublatis ex urbe facultatibus
super ripas iordanis obsidere. Et hic
esse magnum prophetam se dicebat qui
imperatu fluminis diviso (?) prebere
transitum posset. Cum fadi procuratoris
iussu equitum turba superveniens
multis quidem peremptis aut captis
in fine caput iherosolimam revehit
Post hunc extitit iudas galileus. Hunc
etiam scribit iosephus similiter
de civitate gamala qui saduco quodam
pharisaeo secta assumpto cogeret
plebem ne tributa romanis solvendo
perderet libertatem/ proferens ex
lege deo soli serviendum ut eos qui

ad templum decimas deferrent cesari
tributa reddere non deberent. Tunc heresis
in tantum crevit ut etiam phariseorum
et militum partem ipsius contaminaret
ita ut dominum christum interrogandum
esse crederent licet tributa cesari
dare an non. Capitulum vi

Factum est murmur grecorum adversus
hebreos. Causa murmuris
erat quod hebrei suas viduas utpote
eruditiores in ministerio preferrent
viduis grecorum. Non est equum nos dere-
linquere verbum dei et ministrare
mensis. De hoc orator loquitur inquit
indicat iste quod meliora cibis ipsis
sint fercula mentis. quam false per-
inebriant dapes. Considerate ergo fratres
viros ex vobis boni testimonii septem
hinc iam devenerat apostoli vel succes-
sores eorum per omnes ecclesias vii dya-
conos qui sublimiori gradu essent
ceteris et proximi circa aram quasi colump-
ne altaris assisterent et non sine aliquo
septenarii numeri misterio. Stephanus
autem plenus gratia et fortitudine
Stephanus grece latine coronatus dicitur
qui pulcherrima ratione quod proprium
ius erat in se quodam presagio cor-
poraverat in nomine. Lapidatus enim sed
coronatus sublimiter hebraice autem
interpretatur norma vestra quorum videlicet in
martirum sequentium quibus primo patiendo
formam factus est moriendo pro christo.
Et non poterant resistere sapientie
et spiritui qui loquebatur. hoc est quod ipse
dominus suis martiribus ait Ego enim dabo
vobis os et sapientiam cui non po-
terunt resistere et contradicere adversarii
omnes

vestri. Dignum enim fuit ut in protho-
martire consumaret quod cunctis pro
suo nomine tradendis est promittere dignatus. vii

Deus glorie apparuit patri nostro
abraham cum esset in mesopota-
mia. Notandum inquit verbi stephani quod
non sicut in genesi videtur post mortem
patris locutus est deus abrahe qui utique
in carram mortuus est ubi cum illo et
ipse filius habitavit sed priusquam habitaret
in eadem civitate iam tamen cum
esset in mesopotamie regione cuius
ipsa est civitas. Exi de terra tua et
de cognacione tua. Terram et cog-
nacionem abrahe caldeorum patriam
gentis quod appellat. unde iam prodierat
qui nunc in mesopotamia
degebat. Sed et quasi ob causas
egrediens spe redeundi et desiderio
tenebatur. audit a domino Exi de
terra tua. non ut corpus inde traheret
quod iam fecerat sed ut amorem mentis
evelleret. Ideo quod sequitur. Tunc exiit
de terra caldeorum. non corporibus sed
mentibus egressum significat quos se
in perpetuum a caldeorum conversacione
et gente secreverit. Tamen iuxta fidem
historie eodem anno caldea egressi
mesopotamiam ingressi in carran
morati et in terram est repromissionis
inducti. Et ima erit semen eius
accola in terra aliena et servituti
eos subicient et male tractabunt
eos annis quadringentis. Non ita
intelligendum est quasi male tractandum
vel servituti subiciendum dixerit [illegible]

semen annis quadringentis. sed per
hyperbaton legendum. Et peregrinum
erit semen eius annis in eo parte tempo-
ris eius plurimis amodit. Cum a eum
scriptum est in ysaac vocabitur tibi
semen. Et anno nativitatis ysaac
usque ad annum egressionis ex egip-
to computantur anni quadringenti
quinque quos more suo scriptura quadrin-
gentos appellat quibus peregrinum fuit in-
erat illud semen sive in terra cha-
naan sive in egipto. Potest et sic
intelligi quod a quinto anno ysaac
quo per filium ancille cepit affligi
labor quadringentorum computetur annorum.
Descendit iacob pater suus et omnem
cognationem in animabus septuaginta
quinque. Septuaginta interpretes sequitur
in dicendo ceterum in hebraica veritate
non tamen septuaginta reperiuntur.
Sed et si omnem ipsam seriem in genesi
computare volueris additis ipso
iacob et ioseph cum duobus filiis qui
erant in egipto lxx solummodo inve-
nientes. Et defunctus est ipse et
patres nostri et translati sunt in sychem.
De ioseph solo scriptura refert quod
eius ossa translata de egipto et in
sychem sunt tumulata. Verum et
ex operibus beati stephani vocibus et
sancti iheronimi scriptis qui in eorum
locorum incola erat adducendum
est ceteros quoque patriarchas ibidem
esse sepultos. Quibus memoria ioseph
merito celebrior habeatur qui etiam
ipse de ossibus suis fieri mandaverat

et ad eius tribum filios ipsa pertinuit.
Sicut idem iheronimus in hystoria
pauli sic refert. Transivit inquit
in sychem non ut plerique errantes
legunt sychar que nunc neapolis ap-
pellatur et ex latere montis gari-
sim extructam circa puteum iacob
intravit in ecclesiam super quem dominus sedit.
Et paulo post. atque inde migrat diver-
tens vidit xii patriarcharum sepulchra.
Item in libro de optimo genere interpretan-
di xii ait patriarche non sunt sepulti
in arbee sed in sychem. R[illegible]
morum quod sequitur. Et positi sunt in
sepulchro quod emit abraham pro
argenti a filiis emor filii sychem.
Docet enim genesis abraham ab ephron
filio seor ethei in cariatharbe locum
sepulture quadringentis argenti siclis
emisse. In quo ipse abraham ysaac
et iacob et adam prothoplastus sepulti
sunt. Quemque iacob de mesopotamia
reversus iuxta urbem sychem partem
agri quo tabernacula tenderet ab
emor patre sychem datis centum
agnis accepisse. Non emit ergo
abraham sepulchrum ab emor sychem
ita sed ab ephron etheo in quo xii
patriarche non sunt sepulti sed in
sychem ut diximus. Verum beatus stepha-
nus vulgo loquens vulgi magis in dicen-
do sequitur opinionem. Duas enim
pariter narrationes coniungens non
tam ordinem circumstantiis hystorie
quam causam de qua agebatur intendit.
Cum enim simulabatur adversus locum
sanctum et legem docuisse propter ostende-
re quomodo ihesus christus ex lege monstretur.

esse promissa. Et quod ipsi nec tunc moysi
nec deo sermone maluerint hec ut potius
dixi nos prindicans sentencie melior.
absit porro quod dicitur a filiis emor
filii sychem quod tenens historie nisi
videlicet tamen confisici potuerit ut idem
emor et patrem suum et filium sichem
nomine haberet. Cum autem appropinquaret tempus
repromissionis quam confessus erat deus
abrahe illius unius qua dictum est
et postea hec exibunt et servient michi in loco
isto. Rex alius qui te constituit principem
et iudicem super nos. In tota illos contentione
sua redarguunt, iam tunc moysi et
legi fuisse contrarios. Hic est moyses
qui dixit filiis israhel prophetam nobis
suscitabit deus de fratribus vestris tamquam
me. Tamquam me carne visibilem
sed super me maiestate terribilem.
Hec nova inquit et adventicia Christi dicitur
esse doctrina ipse moyses cui noluerunt
obedire patres vestri predicat et in homine
hunc futurum et cunctis animabus vite
precepta daturum. Numquid victimas aut
hostias obtulistis michi annis quadraginta
in deserto. Quibus necessitate patiendi deo
libaverint mente tamen ausi decanter
ydolis fuisse dicuntur ex eo tempore quo
aurum in caput vituli transformaverunt.
Sed quod postea quedam deo eos legimus
obtulisse non voluntate sed ut ex hoc
loco dicimus pellacque fecerunt metu
et eorum intencione quod propter ydola
contulerit. Deus autem non ea que offert
sed voluntatem recipit offerentium. Denique
obviam ... fuit quod tarde ... super

in egiptum. Et suscepistis tabernaculum
moloch. Quibus inquit videremini ad
tabernaculum domini victimas deferre, ea-
tamen intentione in eius famam moloch
complexan est. Est autem moloch sive
melchom ut sepe etiam legitur ydolum
ammonitarum quod interpretatur rex vester.
Et sydus dei vestri remfam. Demon
sistis inquit deum vestrum et vivum, et sidus
remfam id est facture vestre vos
pro deo suscepistis. Significat luciferum
cuius cultui sarracenorum gens ob ho-
norem veneris erat mancipata.
Et quod remfam ut dixi factura vestra
vel requies vestra interpretatur propheta con-
sequenter adiungit autem. Figuras
quas fecistis adorare eas subaudit
aporon vos accepistis. Et transferam
vos trans babilonem. Propter hec inquit
sacrilegia vos non in babilonem
tantummodo sed in babilonia quoque
captivi ducemini. Ne putandus est
primus martir errasse quod pro eo quod
in propheta scriptum est trans damascum
dixit trans babilonem. Iuxta enim intel-
ligenciam quam verbum posuit qui a
trans damascum ducti sunt in babilo-
nem sive trans babilonem. Tabernaculum testimonii fuit patribus nostris
in deserto. Quod dicebant cum quasi locum
sanctum agere. Hinc ostendit
deum non magni pendere lapidum
ornatum sed splendore magis deside-
rare celestium ubi subintelligitur velud
sicut tabernaculum in templi
factura desitum sit et ipsum templum

intelligant meliore statum succedere
desiderium. Quod olim Ieremias
timebat dicens. Nolite confidere in
verbis mendacii dicentes templum
domini templum domini est. Et post aliqua
ta faciam inquit domui huic in
qua invocatum est nomen meum et
in qua vos habetis fiduciam sicut feci
Sylo ubi habitavit nomen meum
a principio et proiciam vos a facie
mea. Celum mihi sedes est terra autem
scabellum pedum meorum. Secundo hoc tar
dantes intelligerent quod sic habeat
deus membra collocata in celo et in
terra ut nos cum sedemus sed ut se
indicaret interiorem esse et superiorem
omnibus. Celum sibi sedem, terra vero
scabellum pedum eius perhibuit ut qui
se cuncta omnia includere monstraret alibi
se celum metiri palmo et terram
asserit pugillo concludere. Spiritua
liter autem celo sanctos terra peccatores
insinuat quia in hiis utrisque deus inha
bitando perficit illos quos corrigendo
percutit. Aut quis locus requietionis
mee est. Non autem manu factus vel mar
moreus terrestris habitaculi locus
sed ille quem propheta subiecit super
quem autem requiescet spiritus meus nisi
super humilem et quietum et trementem
sermones meos. Qui accepistis legem
in dispositione angelorum. Lex est
enim ordinata per angelos in manu
mediatoris. Ecce video celos aper
tos et filium hominis a dextris stantem
dei. Cum autem dominus noster et dei
et hominis persona sit filius quid est quod

hominis beatus martir hominis potius quam
dei filium appellare maluit. cum plu
rimum glorie videretur allaturus si eum
dei potius quam hominis filium appellare
voluisset. Nisi ut hoc testimonio iudeorum
confunderet infidelitatem qui se hominem
crucifixisse et hunc dominum credere no
luisse meminerunt. Ad confortandum
ergo beati martiris sapientiam celestis
regni ianua panditur et ne fortis
homo lapidatus titubet in terra deus
homo crucifixus apparet coronatus in
celo. Unde quia stare pugnantis vel adiuvan
tis est recte a dextris dei stantem
vidit quem inter homines persequentes ad
iutorem habuit. Licet dissonare vi
deatur quod marcus eum a dextris
dei sedere describit quia sessus iudicantis
est quia et nunc invisibiliter omnia iudicat
et ad extremum iudex omnium visibilis
adveniet. Et eicientes eum extra civitatem
lapidabant. Et dominus extra portam
passus est qui nos eduxit de mundo
ad supernum sui regni et gloriam. Et
Stephanus qui advena mundi extra
civitatem lapidatur. Non enim habebat hic
manentem civitatem sed futuram
tota mente querebat. Et inter rex
mansionem martir mundi corde ad
celum intuitum dirigit. Persecutores autem
crudelius manus ad lapides mittunt.
Unde arator ait. lapides iudea rebellis
in stephanum lymphata furentibus quibus
et tunc divo pro serta erat. Positis
autem genibus clamavit voce magna
dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatum.
Pro se quidem stans orat pro
inimicis genuflexit quia ipsorum maior

iniquitas manus supplicandi reme
dium flagitabat. Et mira beati martiris
virtus qui sic zelo fervebat ut eis a
quibus tenebatur palam sue perfidie
culpas exprobraret. sic dilectione arde
bat ut in morte quoque pro eis pro
a quibus occidebatur oraret. Et omnes
dispersi sunt per regiones iudee et
samarie. Hoc est quod dominus ipse ait. Cum
persequentur vos in civitate ista fugite
in aliam. Illis enim tunc urgebantur
ut tribulationis occasio fieret evan
gelii seminarium. Capitulum viii

Intendebat autem turbe hiis
que a philippo dicebantur.
Ex precedenti capitulo et ex samarie
mulieris historia comperti sumus ad
credendum hec genus fuisse paratum. Tunc
symon et ipse credidit. videns philip
pi verbis et virtute demissa credentium
animos credidit vel ut magis credibile
est credere se ~~[illegible]~~ quo adeptus bap
tisma suscepit simulavit ut quo
laudibus erat avidissimus ita ut Christum
se credi vellet sicut historia narrat
actibus ab eo quibus miracula faceret
et dissereret quod omnia sua successores
sores eius fecisse dicuntur. qui
auctoribus suis malignis artibus instituti
ti etiam fraude qualibet ingressi bap
tisma furari consueverant. Miserunt
ad illos petrum et iohannem. Et per illos
hoc arator exponit. Se ipso sibi socium
petrus facit esse iohannem. cuius [illegible]
virgo placet. Notandum autem quod philippus
qui samarie predicabat unus de vii
fuerit. Si enim apostolus esset ipse manus
imponere potuisset ut acciperent spiritum
sanctum. Hoc enim solis pontificibus
debetur. Nam presbiteris sive extra
episcopum seu presente episcopo baptizent crismate
baptizatos ungere. sed quod ab episcopo
fuerit consecratum non tamen frontem
ex eodem loco signare quod solis
debetur episcopis cum tradunt spiritum para
clitum baptizatis. Pecunia tecum
sit in perditione. Sancti viri cum
maledictionis sententiam proferunt
non ad hanc voto ulcionis sed ex
iusticie examinis erumpunt. Intus
enim subtile dei iudicium aspiciunt
et mala foris exurgentia quam ma
ledicto debeant ferire cognoscunt
et eo in maledicto non peccant
quo et ab interno iudicio non
discordant. Tunc enim et maledi
centibus innocentia permanet. et hii
eum qui maledicitur usque ad inte
ritum maledictio absorbet. et utriusque
actus fine colligitur. quod ab uno
et intimo iudice in reum sententia
sumpta iaculatur. Unde et hic symon
quam a petro maledictionem accepit eterna
dampnatione periit et in infra ba
riesu a paulo increpatus mox
orbatus est luce frandatus. In felle amari
tudinis et obligatione iniquitatis
video te esse. Ideo spiritus sanctus in
columba descendit ut eos quos se
accipere voluit simplices esse doceret.
Nam qui fel amaritudinis in corde
servat quamlibet baptizatus videatur
non est iniquitatis sue vinculis
absolutus sed qui ad punctum hora
baptizandi purgatus mox a con
[illegible] demone septempliciter obsessus

Frustra ergo gratiam spiritus sancti temere temptat qui se mente continua non curavit querere. **Surge et vade contra meridianum.** Bene in meridie [illegible] qui inveniuntur et ab [illegible]. Ille qui devotione pectoris ardens velut quedam [illegible] deo meruit consecrari. In quo specialiter illud psalmiste completum est: Ethiopia preveniet manus eius deo. **Ad viam que descendit ab Iherusalem in Gazam. Hec est deserta.** Sic via secundum Gaza deserta dicitur. Vetus enim illa Gaza que quondam erat Chananeorum [illegible] usque ad solum usque destructa et alia pro illa alio loco constructa est que illo tempore gentium plebe designat olim ad dei culturam desertam neque ullis prophetarum predicationibus excultam. Via vero que ad eam ab Iherosolimis descendens fontem salutis aperuit dominus Christus est qui ait: Ego sum via veritas et vita. Quia superna Iherusalem ad nostra infirma descendit ut [illegible] reatus in gurgite baptismatis unda dealbaret. **Et ecce vir Ethiops eunuchus potens.** Pro continentie et integritate mentis appellatur [illegible] in merito qui tantum studium in scripturis habebat ut eas etiam in via legere non cessaret tantumque amorem in religione gerebat ut aula regia derelicta de ultimis mundi partibus veniret ad templum domini. Unde iuste mercede dignum querit [illegible] lectionis Christum quem querebat invenit. Pluraque ut Iheronimus ait in deserto fonte ecclesie quam in aurato templo repperit synagoge. Ibi enim quod Iheremias admirando proloquitur: mutavit Ethiops pellem suam, id est sorde peccatorum abluta de lavacro Ihesu dealbatus ascendit. **Candacis regine Ethiopum.** Et in libro Regum legitur quod regina austri venit a finibus terre audire sapientiam Salomonis. Moris quippe fuit illi nationi semper a feminis regi easque Candaces appellari. **Qui erat super omnes gazas eius.** Regina Ethiopum thesaurarium premittens in Iherusalem gentium designat ecclesiam virtutibus fideique donis dona largituram. Sed et nobis etymologia convenit. Potest enim Candacis ex hebreo commutata interpretari. Ipsa quippe est cui in psalmo pro his qui commutabuntur in scripto dicitur: Audi filia et vide et inclina aurem tuam et obliviscere populum tuum et domum patris tui. **Dixit autem spiritus Philippo.** In corde spiritus Philippo loquebatur. Spiritui enim dei quasi quedam nobis verba facere occulta vis ea que gesta sunt intimare. **Tamquam ovis ad occisionem ductus est.** Dicit ovis non ductus ad victimam non repugnat. Sic ille ipse passus est voluntate vel alacri intellectu. Sicut agnus in pascha immolari solebat sic pascha nostrum immolatus est Christus. Et sicut agnus coram tondente se sine voce non solum sanguine suo nos redemit sed et lanis operuit ut algentes infidelitate sua veste calefaceret. Et audi etiam apostolum nobis loquentem: Quicumque in Christo baptizati estis Christum induistis. Sic non aperuit os suum tum in passione sua Pilato et pontificibus

paucta herodi nec a responde vellet
volebat. In humilitate iudicium eius
sublatum est quia iudex omnium iudicum
non reperit veritatem sed absque ulla
culpa sedicione iudeorum et pilati voce
dampnatus est. Generacionem eius quis
enarrabit. Aut de divinitate eius accipi
endum est quod impossibile sit divine
nativitatis nostre misteria de qua pro
loquitur. Ante luciferum genui te. Aut
de partu virginis quod difficultate possit
exponi. Cuius racionem marie querenti
per angelum dixit. spiritus sanctus superveniet
in te etc. ut vel ab angelo vel ab ewan
gelista tantum nativitatis eius sacramenta
dicantur. Cuius narrator parcissimus est.
Quoniam tolletur de terra vita eius.
ut nequaquam in terra sed in celo viveret.
Aperiens autem philippus os suum. Phi
lippus interpretatur os lampadis. philippus
est sensus quod lampadis sui aperiret
os. dum obscura prophetie in sciencie
lucem proferret. Quibus et iuxta historiam
possit ista circulocucio designare aliquem
longiorem fuisse tamen eius esse simonem.
Venerunt ad quandam aquam. Est beth
soro vicus in tribu iuda euntibus ab
helya ad hebron in vicesimo lapide
iuxta quem fons ad radices montis
ebulliens ab eadem in qua gignitur
sorbetur. Iheronimus in hoc est eunuchus
a phillippo baptizatus. Eunuchus philip(po)
me baptizare etc. et iussit stare currum
hic alia translacio iuxta grecum exemplar
aliquot versibus plus habet. ubi scriptum
est. Ecce aqua quis prohibet me
baptizari. Dixit autem ei philippus.
Si credis ex toto corde tuo salvus

eris. Respondens ait eunuchus dixit.
Credo in christum filium dei et iussit
stare currum. Hos ergo versiculos modo
primum a nobis quoque inceptos translatores
scriptorum vicio postea fuisse sublapsos.
Spiritus domini rapuit philippum. Sunt
qui hec angelum in spiritu sancto sensisse
testantur sicut Iheronimus posuit. Ewan
gelizabat civitatibus cunctis donec
veniret cesaream. Cesarea palestine
civitas ubi eius domum habuisse descri
bitur que usque hodie demonstratur
et cubiculum quatuor filiarum
eius virginum prophetarum. Capitulum ix

Saulus adhuc spirans minarum
et cedis in discipulos domini. Persecu
cionis cedibus assistens et minis
deterrens absentes. Saule saule
quid me persequeris. Non dixit quid
persequeris membra mea sed quid me
persequeris. Quia ipse in corpore suo
quod est ecclesia adhuc patitur iniurias
in eo etiam membris bestia sibi colla
ta facta esse dominat sicut ait Esurivi
enim et dedistis mihi manducare. Et ex
ponendo subiungit quamdiu uni ex
minimis meis fecistis mihi fecistis. Ego
sum ihesus quem tu persequeris. Non dixit
ego sum deus ego sum filius dei sed
humilitatis inquit mee infirma
suscipe et tue superbie squamas depone.
Sed surge ingredere civitatem et
dicetur tibi quid te oporteat facere.
Non continuo que essent facienda
monstravit sed in civitate per modum audienda
sinonimit ut tanto post in bonis
solidius staret quanto prius funditus
eversus a pristino errore cecidisset

Apertis oculis nihil videbat. Re[illegible]
potuisset utrumque videre nisi prius exce-
catus fuisset et propriam sapientiam
qua perturbabatur excludens fidei
semper committeret. Et erat tribus diebus
non videns. quia dominum non crediderat
tertia die mortem resurgendo vicisse
suo iam instruitur exemplo qui tene-
bras consuetas luce versa mutaret.
Ego enim ostendam illi quanta opor-
teat eum pro nomine meo pati. Non debet
timeri qui persecutor fuit postquam fuit am-
plecti qui adversa que sibi intulerat
prompto animo sustinere cum sanctis. Et con-
festim ceciderunt ab oculis eius tamquam
squame. Dicitur omne corpus di-
squamis esse contectum quia ergo iudei
serpentes et genimina sunt vipera-
rum vocati qui illorum perfidiam sectabatur quasi
pelle serpentina oculos cordis obtex-
erat sed cadentibus sub manu Ana-
nie ab eius oculis squamis. monstra-
tur in facie quod verum iam lumen receperit
et mente. Accipientes autem disci-
puli nocte. In greco autem ubi est discipuli ipsi
non est additum eius. sed tantum discipulo-
rum generaliter christiani vel credentes intelliguntur.
Non enim Paulus discipulos fecisse
legitur sed solum iudeos confudisse
qui habitabant Damasci. Per murum
dimiserunt eum submittentes in sporta.
Hoc effugium hodieque servatur
in ecclesia cum quis antiqui hostis
insidiis vel huius seculi laqueis circumseptus
spei fideique sue munimine salvabitur.
Prepositus enim Damasci qui sub
[illegible] sub prepositum. adversitas
seculi est. Rex Aretha qui interpretatur

descensio diaboli intelligitur. Spor-
ta que iunccis palmisque contexi solet fidei
speique coniunctionem designat. Iuncus
enim viriditatem fidei, palma spem
vite eterne significat. Quisquis ergo se
muro adversitatis videat cinctum
sportam virtutis qua vadit festinus as-
cendat. Cum autem venisset Ierusalem
temptabat se iungere illis. Non enim
mox baptizatum credamus venisse ad
apostolos in Ierusalem sed sicut ipse Galathis
scribit primo abisse in Arabiam et
iterum reversum esse Damascum. Deinde
post annos tres venientem Ierosoli-
mam vidisse Petrum et mansisse apud
eum quindecim diebus. Alium autem
apostolorum vidisse neminem nisi Iacobum
fratrem domini. At vero sicut et Lucas ex-
equitur venisse in partes Syrie et Cilicie.
Verum an prima an secunda vice Damasci insi-
dias pertulerit non facile patet. Nam
et secunda intelligi potest ex eo quod dicitur
multis diebus impletis consilium fecisse
iudeos ut interficerent eum. Istud autem
Lucas Arabiam pretermittere videtur
quod ibi minime predicaverit. Iuxta quod
ipse in sequentibus Agrippe regi loquens
ait. Eis qui Damasci primum et Ieroso-
limis et in omni regione Iudee et gen-
tibus predicabat. Barnabas autem
apprehensum illum duxit ad apostolos.
Hic est Barnabas ille cyprius genere
levites qui supra pretium agri sui ad pe-
des apostolorum attulisse memoratur.
Loquebatur quoque et disputabat cum
grecis. Notandum est quod grecos

in ierusalem iudeos in damasco que genti
lium est civitas docuerit. Hec forte hoc
significet gentiles in civitate dei ad
unandos et iudeos in perfidiam
gentium esse lapsuros. Iuxta quod ysaias
ait et revertetur libanus in chermel
et chermel in saltum reputabitur. In
venit autem ibi hominem quendam
nomine eneam ab annis octo iacentem
in grabato. Eneas iste genus significat
humanum infirmum prius delectatione
languescentem sed apostolorum opere et ore
sanatum. Cum enim et mundus ipse quatuor
plagis sublimatur et cursus solis annus
quatuor temporibus variatur quicumque
presentia labentiaque gaudia complectuntur
quasi bis quaternario annorum numero grabato
iacuerunt enervibus. Grabatum est quippe
ipsa segnities ubi requiescit animus eger
et infirmus id est in voluptate corpo
ris et in omni delectatione seculari. Enea
sanet te dominus ihesus xpistus surge et sterne
tibi. Qui de paralisi curavit eum
surge et sterne tibi precepit spiritaliter
insinuans ut quisque fidei fundamentum
in corde perceperit non solum torporem
in quo desides iacuit discutiat sed etiam
bona opera in quibus requiescere valeat
paret. In ioppe fuit quedam discipula
nomine tabita que interpretata dicitur dorcas
id est dammula vel caprea. Significat autem
animas virtutum studio sublimes sub hominum
opinione contemptibiles. Neque enim beate
tabite interpretationem nominis adderet nisi mag
num eidem misterium in eo cognosceret.
Dammula quippe vel caprea animalia
sunt non dissimilia sed magnitudine diffe
rentia que versantur in excelsis monti
bus de longinquo tamen omnia vident

qui vivunt uni et ab actione remedi
dorcades vocantur. Sic intimi sancti
meritis operum in excelsis stantes
mentis contemplatione supernis sagaciter
intendunt et ibi summe cauta inspec
tione semper invigilant. Nam caprin
ca quidem sunt animalia munda legem
sed timida sunt et imbellia iuxta
quod naturam eorum exprimens marcial
ait. Dente timetur aper defendunt
cornua cervum. Imbelles damme quid
nisi preda sumus. Hoc nomine manifeste significat
eos qui simpliciter vite districtoque
gressu actionis quasi fissa ungula incedere
et verbum dei continua meditatione
ruminare satagunt. Cum si vel ignoran
tia ex forte vel infirmitate mortem
incurrerint spiritalem, pro virtutibus
tamen certe integritate resuscitari
merentur. Sicut petrus ipsi convictus
probatur occidisse quod de dorcade
spiritum est aptari potest. Factum est
in diebus illis ut infirmata moreretur.
Sicut enim ut per fragilitatem nature
mortales aliqua delinquunt quasi in
diebus operum bonorum casu subito inf
irmantur omnibus. Sed cum mox lac
rimis insistunt per accu temperancie vir
tutis accedunt sponte anima incontinenti
et sua qui insunt bona acta reco
gitant facinus perfecto quod sequitur.
Quam cum lavissent posuerunt
in cenaculo. Hic de petri curatione
et elemosinarum dorcadis ostendere
narrant. Et circumsteterunt illum
omnes vidue flentes. Vidue sunt pie cogi
tationes iam penitentis que semper
pristinum vigorem quasi virum requirunt

ad tempus ornaverant quia pro anima
delinquentis necesse est suppliciter
orarent. Et ostendentes tunicas
et vestes quas faciebat illis dorcas
non suis pro defuncta vocibus. sed
ipsius predicabant operibus quomodo ele-
mosine non solum a sordibus sed a pena mor-
te liberant. Dixit tabita surge. At
illa aperuit oculos et viso petro resedit.
Iustissimo ordo resurgentis ut primo
oculos mentis aperiat et agnita
demum petri voce residat. Immen-
se suspectionis quod ponderat recipi-
at et doctrina eorum qui se adiuverant
vivat. Dans autem illi manum erexit eam.
Contacta per manum habita resurgit
quia languens anima prius nullo melius
credere quam sanctorum exemplis convalescit.

Vir autem quidam erat in **Capitulum x**
Cesarea nomine cornelius. Non vir-
tutibus ad fidem sed fide pervenit
ad virtutes ut beatus papa gregorius
exponit. Cornelius enim inquit cuius ele-
mosine ante baptismum angelo teste
laudate sunt non operibus ad fidem
sed fides venit ad opera. Si enim deo
vero et ante baptismum quem orabat
non crediderit vel quomodo hunc oravit deo
exaudierat si non ab ipso se in bonis
perfici petebat. Sciebat enim creato-
rem omnium deum sed quod eius omnipotentis
filius incarnatus esset ignorabat. Fidem
habuit cuius orationes et elemosine pla-
cere potuerunt. Bona autem actione
promeruit ut deum perfecte cognos-
ceret et de unigeniti eius incarnationis
misterium crederet quatinus ad sacramenta
baptismatis perveniret. Per fidem
ergo venit ad opera sed per opera est

est solidatus in fide. Vidit in visu
manifeste quasi hora nona diei. bene
orantium ~~baptismal~~ baptismum petendi
hora nona accepit quia in morte ipsius
qui hora nona spiritum tradidit erant bap-
tizandi. Et nunc mitte viros in
ioppen cum elemosinis precibusque suscep-
tis Salvator doctor salutis accersiri iubet
manifeste innuens quod elemosinis ac
precibus plenam sue salutis cognitionem
a domino consecutus. Vocavit duos domes-
ticos suos et militem metuentem domi-
num. Tres misit ad petrum cornelius quia re-
divina trinitatis apostolice fidei europa
asiam affricamque subegit partim
studiis militantibus hoc est instantia
predicandi partim domesticis nego-
tiis occupandas. Rite quoque unus miles
et duo domestici mittantur. Cunctis
enim fortiores tanto pauciores in ecclesie
membris inveniemus pluresque quam audire
verbum quam qui dicere stant. Ascendit
petrus in superiora. significat relictis
terrenis cupiditatibus conversationem
in rebus habituram. Ut oraret circa
horam sextam. Beata hora petrus
inter medias preces esurivit salutem
utique mundi quem dominus sexta etate seculi
querere et salvare venerat quod et ipse voluit
monstrare cum eadem diei hora super
samaritanorum puteum sedebat. Et
descendens vas quoddam velut linteum
magnum. Vas illud ecclesiam significat
incorruptibili fide preditam. Linteum
enim tinea non consumit quod vestes alias
corrumpit et ideo qui vult ad misterium
ecclesie catholice pertinere excludat de
corde suo corruptionem malarum cogi-

canonum. Et ita inconcussibiliter
firmiter in fide ut pravis cogitationibus
tamquam a tineis non rodatur in
mente. Aliter tunica Ihesu est vesti-
mentum domini corrumpere volens sed deo
dispensante non valens. Quod etiam
in tunica illa domini significatum est quam
milites scindere non audebant. Qua-
tuor initiis summitti de celo in terram.
Quatuor initia quibus linteum
dependebat quatuor plagas orbis terrarum
designat quibus extenditur ecclesia. Ipsa
est enim civitas dei nostri in monte sancto
eius dilatans exultationes universe
terre. Quod enim de celo submittitur indicat
eam sola superveniente spiritus sancti gratia servari
pariter et augeri. Unde dicitur in apocalipsi.
Vidi civitatem sanctam Ierusalem novam
descendentem de celo a deo. Possunt
etiam quatuor initia evangeliste significari
per quos ecclesia celesti munere imbuitur
atque sublimatur. In quo erant omnia quadru-
pedia et serpentia terre et volati-
lia celi. Animalia illa omnes gentes
sunt erroribus inmunde quia homines ymagi-
nem relinquentes bestiarum ac serpen-
tium susceperunt figuras. Unde cum ad Herodem
propter dolosam maliciam dixisset dominus dicite
vulpi illi. Et ad phariseos genimina
viperarum. Et ad libidinosos infami-
nas facti sunt. Et de inprudentibus
nolite dare sanctum canibus. Et de volup-
tuosis neque mittatis margaritas
vestras ante porcos. Et de superbis ac
dolosis vulpes foveas habent et vo-
lucres celi nidos. Et communiter de omnibus
Et homo cum in honore esset id est ad
ymaginem dei factus non intellexit comparatus

et q iumentis

est iumentis insipientibus. Vel aliter
id est animalia ipsum hominem Salomon ostendit
dicens deum time et mandata eius ob-
serva hoc est enim omnis homo. Surge
Petre occide et manduca. Surge igitur
ad evangelizandum preparare. Occide
in gentibus quod fuerant et fac quod es.
Cum enim manducat cibum foris positum
in suum corpus traicit. Precipit ergo
ut nationes per incredulitatem ante
foris posite inferta pravitate via
sociatur ecclesie quam sicut Petrus inserat
iuxta quod de seipso Paulus apostolus ait.
Ego enim per legem legi mortuus sum
ut deo vivam et Christo. Et iterum vivo
autem iam non ego vivit vero in me
Christus. Cum vero ab hebreis commune
mutuum qui vim devorant a morte.
Tria inquit manducavi omne commune
et inmundum. Populus iudeorum proprie dei
se esse iactans communes cibos vocat gentiles
quibus omnes homines utuntur. Ubi sicut illa
carnes per ostreas lepores et similia
communia que ungulam non findunt
nec ruminant nec squamosa in piscibus
sunt. Inmunda vero ibi dicuntur bestiarum
vel reptilium carnes atque mortalium
comestibiles. Hoc autem factum est per ter
quia per quatuor partes orbis terrarum mi-
sterium sancte trinitatis a duodecim apostolis
predicandum erat ideo iuxta linteum cum
vase de celo submisse sunt sicut
beatus Ambrosius interpretatur certo
repentina figura operatione trinitatis ex-
presse. Et ideo in misteriis integra
trina defertur et confirmatio trina
celebratur. Ter etiam quibus ii trina

confessione purgari. Unde ipse petrus
in evangelio tercio interrogatus utrum
diligeret dominum ut trina responsione vi-
cula que dominum negando ligavit absolve-
ret hec oportuit petro ostensa sunt
in sancta cornelii gentilis ad exhibendum eum
committeret ne dubitaret incircumcisis
christianam tradere fidem. Etsi enim
ex illis animalibus evangelico vase
monstratis verbi et a spiritu sancto hoc ipse
fuit confirmatus. Et statim receptum
est vas in celum. Per quod trina submissio-
nem linthei celo recepit quod per quod eius status
conversacione que per fidem et baptismum
mundata perficiatur eterna celestis iam
status felix et eterna sequetur. Et dixit
spiritus ei. Ecce viri tres querunt te. In mente
autem a spiritu sancto in aure carnis au-
divit surge itaque et descende et vade
cum eis. Descende de tecto et ad
predicandum ne moreris ut etiam non
solum dominum alta subeundo sponderemus
sed eundem etiam infirmis quibusque et qui
adhuc exterius positis sed tamen
ostium symonis id est obediencie pulsan-
tibus ad activam vitam redeundo velut
electos surgendo poterit. Inde quod dominus
ait. Videbitis celum apertum et angelos
dei ascendentes et descendentes super
filium hominis. Cuius vero domus iuxta mare
posita memoratur. Mare enim fluctiva
seculi huius furoresque designat.
Ubi homines improbi quasi pisces aviditate
sese invicem persequuntur et devorant.
Horum vera conversacio in celis est qui et
si terrestris domus huius habitacionis dissol-
vatur edificacionem ex deo habent
domum non manufactam eternam in celis.
Ecce ego sum quem queritis que

causa est propter quam venistis. Spiritus
ei adesse milites dixit. et qua causa
venerint retacuit quia ad conservandam
humane mentis humilitatem aliquando prophete
spiritus ex parte animum tangit ex parte non
tangit. Petrus vero magis levavit eum dicens.
Surge et ego homo sum. Communionem
quippe equitatis meruit superbas actiones
tam in ananie et saphire culpa
celi ultionis vis aperuit potestatibus.
Et mihi ostendit deus neminem commu-
nem aut inmundum dicere hominem. Hoc utique
tunc ostendit cum vox angelica sonuit
que deus purificavit tu ne dixeris. A
nudius quarta die usque in hanc horam
orans eram hora nona in domo mea
et ecce vir stetit ante me. In greco
et in quibusdam latinis codicibus ita scriptum
est. A quarta die usque in hanc horam
eram ieiunans et adorans a sexta
hora usque ad nonam et ecce vir et cetera.
Quamvis diceret illum exaudiri qui
instanciam deprecandi tribus horis continu-
ans a sexta protrahebat ad nonam quo
tempore dominus ipse quem rogabat pro tocius
mundi salute extensus in cruce magis
orabat. Verbum misit filiis israel annun-
cians pacem per ihesum christum omnium
dominus. In hoc apparet magis deum accep-
torem non esse personarum quia filium suum
unigenitum qui et dominus omnium ac con-
ditor est cum tempore humano patrem
facere misit. In eius nomine credentes cunctis
attestantibus remissionem peccatorum non iude-
is tantum sed omnes qui credunt accipiant.
Vos scitis quod factum est verbum per omnem
iudeam. Diventer omnia que in symbolo
dicuntur complexa est. quod ihesus sit christus
quod omnium dominus quod iudicium deo

reconciliari iussit quod Iohannes voce
pronunciatus quod Spiritu sancto perunctus quod Deo in
habitante per miraculum declaratus.
quod crucifixus et a mortuis suscitatus
sit quod manifestatus quod iudex omnium in fine
venturus quod quoque ecclesiam suam
per fidem totum sit dilaturus in orbe. dilatatur
Quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto et virtute.
Alia editio sic: Sicut unxit eum Deus Spiritu sancto.
Dicamus ergo Iohannes ipsum sicut unxit
eum Deus Spiritu sancto. Tunc utique cum dice
bat: Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto.
Et vidi Spiritum descendentem quasi
columbam super eum. Unctus est ergo Iesus
non oleo visibili sed dono gratiae quod visi
bili significatur unguento quo baptizatos ungit
ecclesia. Nec tunc unctus est Spiritu sancto
cum super eum baptizatum velut columba
descendit. Tunc enim corpus suum id est
ecclesiam suam praefigurare dignatus est in qua
praecipue baptizati accipiunt Spiritum sanctum.
Sed ista mystica et invisibili unctione
tunc intelligendus est unctus quando Verbum Dei
caro factum est id est quando humana natura
sine ullis praecedentibus bonorum operum meritis
Deo Verbo est in utero virginis copulata
ita ut cum illo fieret una persona. Ob hoc
eum confitemur natum de Spiritu sancto et Maria
virgine. Quoniam Deus erat cum illo
id est Pater cum Filio. Nihil enim hic intelli
gere quam divinitatem Filii cum homine
quem assumpsit per cohabitationem sicut ne
Christi personam geminantes et in Nestorii
dogmate ruere videamur. Nobis qui
manducavimus et bibimus cum illo postquam
resurrexit a mortuis. Hic videtur Petrus
quod in evangelio reticetur exponere
post resurrectionem scilicet se bibisse cum

dico si forte credamus indicatum vi
detur: donec illud bibam vobiscum novum
in regno Patris mei. Cecidit Spiritus sanctus
super omnes qui audiebant verbum. Ne
baptisma gentibus tradere dubitet Petrus
sancti Spiritus testimonio confirmatur ipsis lava
cri aquis quibus sanctificatae sunt et novo
ordine praevenientibus quod semel in exordio
fidei gentium numquam vero in Iudaeis
evenisse reperitur. Et iussit eos
in nomine Iesu Christi baptizari. Cum ecclesiastica
regula sit fideles in nomine Trinitatis sancte
baptizari quaeritur quid sibi vult quod tam hu
ius libelli textus quam alibi ita quam in nomine Iesu
Christi baptismum dari testetur. Quod ita
beatus Ambrosius solvit quod per unitatem
nominis impletum mysterium sit. Quod sive
Christum dicas et Deum Patrem a quo
unctus est Filius et ipsum qui unctus
est Filium et Spiritum quo unctus est designasti.
Scriptum est enim: Iesum a Nazareth
quem unxit eum Deus Spiritu sancto. Sive
Patrem dicas et Filium eius et Spiritum oris
Patri indicasti si tamen id etiam corde
comprehendas. Sive Spiritum dicas et Deum
Patrem a quo procedit Spiritus et Filium
quia Filii quoque est Spiritus nuncupasti. Unde
et rationem copulat auctoritas. Spiritu
quoque recte baptizari nos posse
Scriptura indicat dicente Domino:
Vos autem baptizabimini Spiritu et apostolo ait:
Omnes enim in corpore ipso in uno Spiritu
baptizati sumus. Aliter: Scriptum est
nos in nomine domini Iesu Christi baptizari
quod sicut apostolus ait: Quicumque baptizati
sumus in Christo in morte ipsius
baptizati sumus. Videremus

Et vidi quadrupedia terre et bestias
et reptilia et volatilia celi.
Omnia que hic quidam super eisdem
quondam veteri lege prohibita sunt
vero inducimus tempore sicut nec
serpentes et reptilia possint edi nec
ipse petrus sic intellexerit sed omnes
homines gentiles ad christi evangelium provo
cari nullum quod secundum naturam esse pol
lutum. Neque enim quia bestias comederet
sed quia gentibus communicaverit inter
pata mysterium huius visionis exposuit.
Venerunt autem mecum et sex fratres isti.
Completo septenario fratrum numero tempore
gratia spiritus sancti septiformis effusa
est. Aliter sex diebus mundus est
perfectus. Et sex fratres opera perfecta
monstrant qui hunc doctorem comitabantur.
Cum sub auditoribus inter verba ex
hortationis exempla proferre demon
strat operationis. Et glorificaverunt deum
dicentes Ergo et gentibus deus peni
tentiam ad vitam dedit. Hoc est
quod in beato iob libro legimus. ab aqui
lone aurum veniet et ad deum formido
losa laudatio quod post frigidum gentium
pectore splendor fidei exortus est
et pro eius inopinata fide ideo
deum tremendo glorificat. Perambula
verunt usque phenicem et cyprum et
antiochiam. Hinc ita post revela
tionem syndonis evangelice in
qua mollitur superna pietate animalia sanc
ta quesierit res ecclesie gestere
repperit sicut per ceteras provincias in
sulas et civitates non solum iudeis
sed et gentibus evangelium predicatur.
Profecta est autem tharsum ut quereret

saulum. Dictum est enim supra quod de ieroso
limis saulus clam mitteretur tharsum.
Et surgens unus ex eis nomine agabus
significabat per spiritum famem magnam
futuram. Agabus et iuxta interpretationis
[illegible] qui secundum nomen suum et hanc
famem generalem et infra paulo
apostolo vincula prophetat. Proposuerunt
in ministerium mittere habitantibus
in iudea fratribus. Pendebant in iudea
et maxime ierosolimis fame acrius
sentiunt ubi pauperes sanctorum erant
qui rebus suis domibus agrisque venditis
pretia deferentes apostolis in pretium
acquirendi non minimum victus
[illegible] dabant sed et nonnulli pro
confessione fidei ab ipsis iudeis incre
dulis quasi substantia multabantur
ablata. Cuius quod apostolus Et rapinam
bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis. i. religiosorum
Hos autem elemosinarios helene adia
benorum regine factum memoratur quod
tempore autem ab egipto frumentis ieros
solimitarum necessitatibus largissime
ministravit. Unde et honorifice ante
portas eiusdem civitatis meruit
sepulturam. Capitulum xii

Eodem autem tempore misit herodes rex
manus. Non hic ille videtur tempore
quo christo claudii anno factum historie
referunt cum herodes tercio eiusdem
sit anno defunctus. sed illo haud
dubio tempore quo oblationes ieroso
limam deferebat. Non autem putemus
herodem qui tetrarcha erat postea
regem factum hoc capitulo designatum.
Refert enim iosephus gaium imperio

suscepto romanorum iudeorum principatum huius herodi filio aristoboli qui etiam ille agrippam vocat tradidisse sibi et philippi ac lisanie tetrarchias. Quarto autem id est ultimo imperii sui anno herodis [?] pariter contulisse. Primum vero herodem qui vel in iohannis nece auctor extiterit vel in passione domini interfuerat variis contumeliarum modis exilio dampnasse perpetuo. Porro huius herodis filium agrippam tercio claudii anno regni septimo ab angelo percussum regnum agrippe filio reliquisse. Aristobolus autem quem dixi ipse est qui a patre proprio id est herode seniore sub quo dominus natus est cum fratre allexandro fuerat interfectus. Occidit autem iacobum fratrem iohannis gladio. De hoc iacobo clemens allexandrinus hystoriam quandam dignam memoria refert. Et is inquit qui obtulerat eum iudici ad martirium iacobum motus etiam ipse confessus est se esse christianum. Ducti sunt ambo pariter ad supplicium. Et cum ducerentur in via rogavit iacobum dari sibi remissionem. At ille paululum deliberans. Pax tibi inquit et osculatus est eum et ita ambo simul capite plexi sunt. Tradens quatuor quaternionibus militum. Habuit centurio centum ita quaternio iiij^or sub se milites habebat. Percussoque latere petri suscitavit eum. Percussio lateris commemoratio passionis christi est de cuius vulnere salus nostra profluxit et nobis quasi ~~[illegible]~~ pressura cathena retentis tale solacium ipse idem apostolus petrus dicens. Christo igitur passo

in carne et vos eadem cogitatione armamini. Precingere et calcia te caligas tuas. Et prophetas et apostolos cingulis usos fuisse legimus. Cum sibi petrus ligamenta propter rigorem carceris ad horam laxaverat ut tunica nudos pedes ~~pedes~~ dimisisset frigus noctis utrumque temperaret. Exemplum prebuit quibus in finibus suis vel molestia corporali vel diuina temptatione humana virtute nobis aliquid de suo rigore laxare. Et quod dictum est sint vobis renes precincti et calciati pedes in ~~preparatione~~ preparatione evangelii pacis spiritualiter dictum utrumque servandi resumere iubemur insignia. Venerunt ad portam ferream que ducit ad civitatem. Angusta satis ferrea erat porta que ducit ad vitam celestem. Sed apostolorum vestigiis nobis est iam facta meabilis qui sanguine proprio ferrum vicerunt hostium. De hoc arator. Ferrea quid mirum si cedit hostia petro. Cui deus ethereo custodem deputat aule. Et licet sue fraudis tetre me cavernis infernum superare iubet. Et petrus ad se reversus ait id est a contemplationis culmine ad hoc rediit quod intellectum coram et postea fuit. Processit puella ad audiendum. Et dum tumulis claustris egressi prima mulier discipulis nunciavit ut ubi habundavit peccatum superhabundaret gratia. Illi vero dicebant angelus eius est. Et quod unusquisque nostrum habeat angelum in libro pastoris et in ~~libro~~ multis sacre scripture locis invenitur. Ita et omne

de pusillis angeli inquit eorum semper
vident faciem patris mei. Et iacob de
se loquitur. Angelus qui eruit me de
cunctis malis. Et ipsi discipuli angelum
apostoli petri venire credebant. Descen-
dens quoque a iudea in cesaream. Civitas
nunc situ locorum cesarea philippi dici-
tur eo quod hic sicut et tyro et sydo-
nibus sit finitima. Josephus tamen expo-
nente distinguitur hec in cesarea pales-
tine greca que quondam turris stratonis
dicta est et est in confinio fenicis et
palestine in litore maris magni
sita. Postulabant pacem eo quod alere-
tur regiones eorum ab illo. Cesarienses
habebant vicinum regis amicitiam
eo quod illorum regio valde angusta
et galilee damascique confinibus
esset. Unde nec ipsa metropolis eorum tyrus
tantas habet opes de terra sua ut
tantis urbis esse possit emporion
quantas ex subvectione navium. Est
autem purpure conchiliumque magne
ferax. Confestim autem percussit eum
angelus domini. Confirmatur etiam iosephus
dum impietatem inquit illicite adula-
tionis non cohorreret respiciens
paulopost imminentem capiti suo vidit
angelum eumque sensit continuo causam
sui ministerii quem prius noverat pro-
speritatem bonorum. Et paulo post
precordiis quoque et ventris
doloribus cruciatus vita violenter
caruit. xiii

Segregate mihi barnabam et
saulum in opus ad quod assumpsi
eos. Videtur saulus iuxta ordinem
historie tertiodecimo post dominicam passionem
anno apostolatum cum barnaba pau-
lusque accepisse vocabulum quartodecimo
autem anno iuxta condictum iacobi cephe
et iohannis ad gentium magisterium
fuisse prefectum. Nec historia eccle-
siastica repugnat dicens apostolis preceptum
ut xii annis in iudea predicarent
verbum dei in synagogis iudeorum
propter ignaros locorum scilicet ad notandum
tradidi ubicumque synagoge iudeorum
viderentur sito in civitate greca quod dicitur
Cui nomen erat bariesu. Corrupte
legitur bariehu vel barieu id est maleficus
sive in malo ... credo quod
nomen ihesu isdem litteris cum nota super-
posita scribat. Non enim convenit hominem
flagitiosum et magum filium ihesu id
est salvatoris appellari quem econtrario
paulus filium diaboli nuncupat. Saulus
autem qui et paulus repletus spiritu sancto
a sergio paulo proconsule eo quod eius
fidei subegerit pauli sortitus est nomen
et sequentia libelli huius de pauli
miraculis agit. Oportuit enim ut ipse
consummatione apostolicis actibus daret
quem deus tantis stimulos caritatem
dominus elegisset. Ecce manus domini super
te et eris cecus. Sciebat apostolus sui
memor exempli de tenebris oculorum
mentis posse ~~...~~ resurgere lucem.
Sed enim meruerat habere cecus
oculos qui mentis oculos aliis au-
ferre laborabat. Venerunt antiochiam
pisidie. Due antiochie civitates
sunt. Una in syria a seleuco
rege condita et reblata an vocabat
ad daffnen fontem proximum dicunt

eundem. Illam autem habundantissime
confirmari in qua primo cognoscuntur sunt dicti
christiani. Altera autem Anthiochia de qua
nunc dictum est in Pisidia provincia Pisidie.
Sorte distribuit eis terram eorum quasi
post quadringentos et quinquaginta annos.
Dixerat deus ad Abraham quod erit semen
eius advena in terra aliena annis qua-
dringentis. Et item ait quod in ysaac
vocabitur tibi semen ab exortu ergo
illius seminis usque ad exitum israhel
ab egipto fuerunt ut exodus scribit
anni quadringenti quinque / quibus adde
quadraginta annos in deserto et quinque
in terra chanaan. quibus actis
invenitur terra quievisse a preliis
et sortes fuisse missas super eam et
invenies annos quadringentos quinquaginta.
Et dedit illis Saul annis quadraginta.
Credo quod liber regum non aperte quot
annis Saul regnaverit exponit
apostolum vulgo loquentem hoc quod fama
celebrior habebat dicere voluisse sed
cronicis sollicitius ibidem sicut et
nonnullique ~~liber~~ libri testantur invenimus
Samuel et Saul annis quadraginta
israheli prefuisse. Factum est inquit
quadringentesimo octuagesimo anno
egressionis filiorum israhel ex egipto
cepit Salomon edificare templum
domini anno quarto regni sui. Cum
vero ad trecentos nonaginta sex
annos quibus iudices prefuerunt ut
eorum liber indicat quadraginta annos
David et quatuor Salomonis addideris
restant quadraginta quorum ut Iosephus
testis est Samuel viginti et Saul

aliis totidem regnante prosequitur. Quod
autem deus adimpleverit filiis nostris resus-
citans ihesum sicut in psalmo secundo scriptum est
Filius meus es tu ego hodie genui te.
Non est putandum hoc exemplum psal-
mi ad resurrectionem christi nunc pertine-
re meminit sed ad ipsam eius incarnatio-
nem de qua superius locutus est pertine-
re. Nam sequentibus versiculis de resurrec-
tione manifestissime testatur. Ideo enim super-
ius de incarnatione passione ac
resurrectione illius ageret voluit
utraque parte datis de psalmo testi-
moniis astruere qui ergo inquit eternus
est ante secula filius mihi in tempore natus
~~Nato~~ apparebis. quidam codices habent
sicut in primo psalmo scriptum est quia
ita exponitur primus et secundus psalmus
apud hebreos in uno psalmo esse
compositos qui et a beatitudine incipi-
at et in beatitudine desinat. Quia
dabo vobis sancta David fidelia idest
quoque David promisi ea vobis certis-
sime fidelibus sponsor impleto christum vide-
licet de eius esse stirpe nasciturum sic
enim ysayas novi testamenti institu-
ta prophetans ait. Et constituam vobis
testamentum eternum sancta David fidelia
quod in hebraica ~~lingua~~ veritate
ita legitur. Et feriam vobiscum pactum
sempiternum misericordias David
fideles. Deum sunt isti iudeorum
et colentium advenarum. Iheronimus legit
colentium deum sicut in greco videmus.
Significat autem eos qui natura gentiles
erant sed religione iudei quos
greci proselitos nuncupabant. Sic
enim precepit nobis dominus posui

te in lumine gentibus quod domino christo proprie
naliter dictum est, hoc etiam sibi dic-
tum arbitrantur apostoli membra se
videlicet illius esse recolentes sicut etiam
ipse propter eiusdem corporis unionem
dixit saule saule quid me persequeris.
At illi excusso puluere pedum in eos
venerunt yconium. Puluis iuxta euan-
gelium proprie excutitur de pedibus in
testimonium laboris sui quod illorum ingressi
sunt ciuitatem et predicatio apostolica ad
illos usque peruenerit sive excutitur
puluis et nichil ab eis accipiat
ne ad victum quidem necessarium qui
euangelium spreuerunt. Discipuli
quoque replebantur gaudio et spiritu sancto.
In greco ita dicitur ut intelligamus
iudeis scilicet persequentibus discipulos
econtrario gaudio spirituali ditatos.

Et ad iracundiam concitauerunt xiiij
animas gentium aduersus fratres.
Quod in greco sequitur: deus autem
pacem fecit. et quidam latini codices
communiter habent et ibi euangelizantes
erant sequitur in greco et commota
est omnis multitudo in doctrina eorum.
paulus autem et barnabas morabantur
in listris et hi quoque versiculi in
quibusdam latinis codicibus non habentur.
Et quidam vir in listris infirmus
pedibus sedebat. Sicut claudus ille
quem petrus et iohannes ad portam
templi curauit salutem designat
iudeorum ita et hic lycaonius eger
populum gentium longe a legis templique
religione remotum sed pauli apostoli
predicatione collectum. Despectis igitur

dederunt initii et barnabe sone-
tatis. ut nos in gentes ipsi ante
initium missionem. sed et ipsa exposi-
tionem conuenit. Sicut ille primus factus
tempore in iter domino gentibus verbum
crederetur hic vero iudeis ob per-
fidiam expulsis et dampnationis
puluere respersis inter noua conuerse
gentilitatis gaudia sanatur. Et
videns quia haberet fidem ut saluus
fieret. Et ille iudaico more peri-
mat iste autem ex fide salutem querit
ab apostolis. Dixit magna voce surge
super pedes tuos rectus. In greco exem-
plari legitur dixit magna voce
tibi dico in nomine domini iesu christi surge
super pedes tuos rectus. Hec de transla-
tione posuimus ne codicum varietate
suspectans quid verius sit ignores.
Dii similes facti hominibus descenderunt
ad nos. Similis error gentilium qui
omne quod super se viderint deos putant.
Et vocabant barnabam iouem
ob hoc videlicet quod prior eorum esse
videretur. iouem namque dominum patrem
atque hominum et regem esse putauerunt.
paulum vero mercurium quoniam ipse erat
dux verbi. Nam mercurium credebant
eloquium inuentorem [illegible] mortalibus
esse et mercurius quasi medius cur-
rens dicitur quod sermo currat inter homines [illegible]
latine interpretabantur greci autem
hermen hoc est interpretem appellabant. Tauros
et coronas ante ianuas afferentes.
Tauros ad victimam coronas vero
ut iuxta morem templi eius ritu gentium
ornaret vel eis qui diis immolaturi

imponeret. Conscissis tunicis suis
exilierunt in turbas. Pariter scin
dunt vestimenta quod Iudaeorum honore
tantum hanc enim solere consuetudinis
est Iudaeorum quotiens aliquid blasphe
miae et quasi contra deum audierint.
Herodes autem quia non dedit honorem
deo sed arripuit immoderato favore
populi statim ab angelo percussus est.

Capitulum xv

Statuerunt ut ascenderent Paulus
et Barnabas et quidam alii ex aliis
ad apostolos et presbyteros in Jerusalem. De hac
ascensione sua Paulus ipse scribit
ad Galatas. Deinde post annos qua
tuordecim ascendi Hierosolymam
assumpto Tito. contuli cum illis evangelium
quod praedico in gentibus. Ubi annus ipse
quem posuit [illegible] est. namque
scimus cum Petrum et Paulum apostolos
anno post passionem domini tricesimo
nono id est ultimo Neronis passos
fuisse martyrio et beatum Petrum Romae
viginti et quinque annis pontificatus
sedisse cathedram. Viginti et quinque
et quatuordecim non triginta octo sed
triginta novem faciunt. Sequitur ergo
beatum Petrum eodem quartodecimo
post domini passionem anno quo cum Hie
rosolymis alloquitur Paulus id est
quarto Claudii Caesaris Romam ve
nisse credamus simul quod nisi fallor hac
expositione Paulus apostolus eo quo
dominus passus est et resurrexit anno
ad fidem venisse probatur. dicens
oportet [illegible] eos. hoc errore decep
ti erant Galatae ut circumcisionem et
legis caeremonias cum gratia baptismi
crederent esse miscendas. Fide purificans
corda eorum. Non ergo circumcisionem
carnis illos indigere opus est quorum
tanta fides corda purificat ut etiam
ante baptisma spiritum sanctum amplius mereatur.
Sed per gratiam domini Iesu credimus salvari
quemadmodum et illi. Si ergo et illi
id est patres portare iugum legis veteris
non valentes per gratiam domini Iesu salvos
se fide crediderunt manifestum est quia
gratia et antiquos iustos vivere fecit ex
fide iustus enim ex fide vivit et ideo
sacramenta esse potuerunt pro tem
poris diversitate ad unitatem tamen eiusdem
fidei concordia concurrentia. Post haec
revertar et reaedificabo tabernaculum
David quod decidit. Tabernaculum da
vidicum legis significat quod Iudaicis
pravitatibus corrupta et dilacerata per
dominum revertente id est in carne apparente
adeo spiritali gratia est erecta ut non tantum
Iudaei sed et cunctae gentes nationes no
men eius requirant. Et suffocatis
et sanguine id est a fundendo sangui
nem vel manducando cum sanguine
haec quidem de gentilitate venientibus
in ipsis fidei rudimentis et inveteratam
gentilitatis consuetudinem concessa
sunt sed ne putarent eis ea
perfectioribus sufficere vigilanter adiungit
atque ait. Moyses enim a temporibus
antiquis habet in singulis civitatibus
qui eum praedicent in synagogis id est
et si propter nunc a credulitate con
[illegible] a nobis praedicante tamen
ipse diu [illegible] ad legis apices
[illegible] convenerint paulatim vite
instituta et secularem morem dilec

nomis ira susceperit . Permittitur enim
adhuc iudaizantem etiam heri
sabbatum celebrasse precium est . Visum
est enim spiritui sancto et nobis . id est
placuit qui arbitrii sue potestatis quia
spiritus ubi vult spirat et ea que vult
loquitur placuit et nobis non nostra
sola voluntate sed eiusdem spiritus
inspiratione . Paulus autem et barnabas
demorabantur antiochie . Quibus die-
bus impletum est quod apostolus ait . Cum
venisset cephas anthiochiam in
faciem ei restiti . Paulus autem rogabat
non debere recipi eum qui in ipsa se ani-
tione constitutionis animus tepide
servabat . melior eo paulus abierat
hec illius quam contagione inter participe
tantum aliorum facta est autem dis-
sensio . Non autem hoc debetur
putari non enim commoveri malum est
sed irracionabiliter illa quam nostro fla-
gitante negocio commoveri . Et bar-
nabas assumpto marco navigavit cyprum .
propter cognatum sibi fratrem et affini-
tate coniunctum . Legimus enim fuisse con-
sobrinum barnabas separatus a paulo
patriam repetit insulam et in capite
munus evangelice predicationis tunc
suo opere exercuit . xvi .

Circumcidit eum propter iudeos
qui erant in illis locis . Non quod figu-
ras legis evangelii veritate iam revelata
ipsam utilitatis crederet allaturas
sed ne propter occasionem gentium iudei
a fide recederent quibus tamen umbra
veri paulatim tollenda erat sicut
et gentibus morum pravitas antiquorum ~~sicut~~
ut supra dictum est . Iste enim videtur
qualis quia a domino aliquando constitute inter (?)

ab apostolis sunt illis temporibus ob de-
clinandam iudeorum perfidiam usum pate-
gentilibus vero institutio ut veteri a satha-
na reperta nondum a suis est adacta . Veti-
ti sunt a spiritu sancto loqui verbum in asya .
Vere terribilis deus in consiliis super
filios hominum . iste se ingerit per omnia pervenit
tur . Iter prohibetur aliis sequi iussus
nec ad patris sepulturam perditis amplius
indutias minutas ac repugnantis aut
igitur saulus cornelio precibus et elemo-
sinis insistenti velut remunerationis
vice via salutis ostenditur . Et qui
novit corda deus beatissimum sicut docto-
rem ab asia removit . An ne sancti
cantibus detur error cordis iniqui
erroris de contempta predicatione indicet . ne
iusque aliquis circuitatis apostolus legatus
macedo quem angelum gentis illius re-
dimus invitans sibi dominum parans offerri
precatur . Que est prima parte mace-
donie civitas colonia . Colonia est
que desertum indigenarum nominis cultu-
ribus adimpletur . Unde et a cultu
agri colonia dicta est . Puellam quandam
habentem spiritum phitonem . Unde phy-
tonica divinatio vocatur cantibus in libro
regum invenimus ubi rogante saule
phytonissam vel aliquam samuelem vel
pro ea ponitur spiritum immundum evocarant
ab inferis quod magice fantasie genus
ab apolline phytio repertum eius ab
eius cognomine sic dicunt esse vocatum .
Sed et hebreum ~~me~~ nomine congruunt
esse phytonica ob abyssi dicuntur . Isti
homines servi dei excelsi sunt . Non volun-
taria ista confessio est quam premisit scit
consistentem sed timore spiritus sancti coacto
vera mendax spiritus loquitur non aliquis lucere
perite suas ultra celare tenebras .

ne corrumpam amaro felle

peccatori autem dixit deus quare tu enar-
ras iusticias meas. Doli fuerat qui
falsa iustrat ut auctor ait. Precipio
tibi in nomine ihesu christi exi ab eo. Par-
tim qui fidei impugnator erat et
animi infirmitate et oculorum amissione
tenuerant. Hanc vero qui plura licet
mente vera tamen loquebatur ante so-
lummodo nepharia perturbare timuit. Quia
tamen indignum erat ut verbum euangelii
prius immundus annunciaret abscedere
hunc et silere precepit. Demonia enim
cum tremore debent deum confiteri non
ante laudare cum gaudio. Et annunci-
ant morem quem non licet nobis suscipe-
re neque facere cum simus romani. De fide
ihesu christi dicit in suis nomine preceptoris
prius erant ita enim decreuerunt
romani ne quis deus esset acceptus nisi
a senatu probatus. Media autem nocte
paulus et silas adorantes deum ympnum
dicebant. Deuocio sil. apostolorum portis
et vinctis exprimitur oracionibus cum et illi
ympnos in imo carcere cecinerunt et
carceralis terre commouerit carceris
et fundamenta antichristum expectare
qua est ihesum christum credere velint. Et
ideo paulus non nisi christi misteria
predicabat sed se etiam in christo ihesu
consummata docebant. Capitulum xvii

Et de colentibus gentibusque multi-
tudo magna id est de hiis qui
gentilem ritum iudaysmo mutauerat
et de hiis qui omnino gentiles permanserunt
multi ad christum confluebant. Hii autem erant
nobiliores eorum qui sunt tessalonice.
Animi nobilitatem dicit qui verbum
audiendo scrutandoque insisterunt. Qui-
dam autem epicurei et stoici philosophi

disserebant cum eo. Epicurei prop-
ter sui tarditatem sensus felicitatem
hominis in sola voluptate corporis. Stoici
vero in sola animi virtute posuerunt.
qui inter se quidem dissidentes apostolum
tamen unanimiter impugnant. Contra
hos eum sicut ex anima et corpore subsistit
ita in utroque docet beatum esse debere.
Sed hoc nec ipse proprius nec virtute
humana sed gratia dei per ihesum christum in
resurrectionis gloria perficiendum. Quid
vult seminiverbius hic dicere. Certe se-
~~minibert~~ miminverbius id est promo-
logos vocat quia semen est verbum
dei et ipse dicit. Si nos vobis spiritua-
lia seminauimus. Inueni aram in qua
scriptum erat ignoto deo. Notus in iudea
deus sed non receptus. Ignotus in asia
deus quia per nulla quesitus. Et ideo qui
ignorat ignorabitur qui preuaricatur
dampnabitur. Sicut immunes a culpa
sunt excusabiliores qui sciem non
ophile christo que nesciebant quam
qui magis immune christo que sciebant.
Deus qui fecit mundum et omnia que in eo sunt
hic celi et terre cum sit dominus non manu-
factis templis inhabitat. Ordo dili-
genter aptus disputacionis est in moderacione
qua ita apud gentiles tractata sunt
formatur ut primo unum deum auctorem
mundi omniumque esse doceat in quo
omnium mouemur et sumus eius et
generis sumus ut non solum propter munera
lucis et vite eius colamus sed propter cogna-
cionem quandam generis diligendum
ostendat. Deinde opinionem illam que
est de ydolis apta racione demat
quod bonus mundi conditor et dominus ...

non possit includi sed ex eis quod omnibus
bonorum largitor simplicitate non egeat
vicissitudinis quod homini denique creator et
gubernator omnium non possit homini mani-
festari quod postremo deus ita cuius non
factus est ymagine non debeat metallis
estimari similibus erroribus remedium do-
centibus esse penitendi. Nam si a primo
destruere voluisset testimonia hec ydo-
lorum aures gentium respuissent. Cum
ergo unum deum esse persuaderet
hic ministerio eius assumpsit per Christum
nobis salute datam magis tamen
cum hominem quam deum nunciaverunt incipi-
entibus ab illius que gessit in corpore
et ea divina describens ut plus
quam homo fuisse videretur virtutem
unius virtutem morte mortuum ab
inferis resuscitatum. Paulatim enim
fides crescit ut cum plus hominem
fuisse videretur deus esse crederetur.
Quod enim inest quo quisque credat
ordine non in principio perfecta quod
sed de minoribus ad ea que perfecta sunt
pervenitur. In ipso enim vivimus movemur
et sumus. Hic versus est difficilis intel-
lectu est beati augustini verbis debet
exponi. Ostendit inquit apostolus deum
in hiis que creavit indesinenter operari
sic enim tamquam substantia eius
sit in illo sumus quemadmodum dictum
est quod habeat vitam in semetipso
sed utique cum aliud simus quam ipse non
ob aliud in illo sumus nisi quod id operatur
et hoc est opus eius quod continet omnia
et quod eius sapientia pertendit a fine
usque ad finem fortiter et disponit
omnia suaviter. Per quam disposicionem

in illo vivimus movemur et sumus.
Unde colligitur quod si hoc opus suum rebus
subtraxerit nec vivemus nec movebimur
nec erimus. Et paulo post. Neque enim
celum et terra et omnia que in eis sunt
universalis scilicet et spiritualis corpo-
ralis que creatura in seipsa manet
sed utique in illo de quo dictum est in
illo enim vivimus et movemur et sumus
quod et si unaquaque pars potest esse in toto
cuius pars est ipsum tamen totum non
est nisi in illo a quo conditum est.
Idem alibi hoc inquit si secundum
corpus dixit apostolus etiam de isto cor-
poreo mundo possit intelligi nam
et in illo secundum corpus vivimus et mo-
vemur et sumus. Unde secundum mentem
que facta est ad eius ymaginem debet
hoc accipi excellentiore quodam
eodemque invisibili sed intelligibili
modo. Nam quid non est in ipso
de quo divinitus scriptum est quoniam ex
ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia.
Sicut et quidam vestrorum poetarum
dixerunt. ~~hoc est~~ hoc est quod alibi
ait. Nichil inditum me sine inter-
nos nisi Christum crucifixum et hunc crucifixum.
Nimis enim qui apheticam scienciam non reci-
piebant non moysi non ysaie vel
aliorum apheticam sed auctorum suorum loquitur
testimoniis versuum videlicet arati declamans
et de falsis ipsorum quibus contradicere
non poterant sua vero confirmans.
Magne quippe sermone est dare ~~...~~
in ipse conspicimus tractaria et audientium
considerate personas. Ipsius enim et genus
sumus. Genus rectissime dicimus dei
non ex eius natura editum sed spiritu eius
et voluntate creati et adoptione
recreati. In quibus et dyonisius ariopa-

rita. Hic est Dionisius qui post episcopus
ordinatus corinthiorum gloriose rexit
ecclesiam multaque ad utilitatem eccle-
sie habentia manent ingenia volumina
reliquit. Cognomine a loco in quo erant
accipiens Areopagites. Est enim athe-
narum curia nomine a marte trahens
siquidem grece marsios villa di-
citur. eo quod precepisset claudius
discedere a roma omnes iudeos. Hic
iosephus nono claudii anno factum
narrat. Ieronimus autem historiam
hoc modo refert. Claudius iudeos im-
pulsore christo assidue tumultuantes
roma expulit quod utrum contra christum
tumultuantes iudeos coercere aut
comprimi iussit, an etiam christianos
sicut velut cognate religionis homines
voluerit expelli nequaquam discernitur.

Erant autem scenofactorie xviii
artis. Qui exulabant in terra et
peregrini. Tentoria sibi quibus in via
utantur edificant. Scene enim greci
tabernacula dicunt. Ethimologiam
ab obumbrando ducentia apud
quos umbra scia dicitur. Scene vero
vel scenomata que umbracula sonant
que sagis laneis vel lineis aut ali-
cuius sine ex aliorum frondibus aut
virgultis veteres componebant. Mys-
tice autem sicut petrus piscando nos
a fluctibus seculi per rethia fidei eri-
puit ita paulus umbraculum precibus
erigendo ab ymbre nos eminus
ab ardore temptacionum et a ventis
insidiarum verbo factisque defendit. Se-
quitur. In hoc loco duos versus in-
venio qui in quibusdam nostris codi-
cibus non habentur. Disputabat autem
in synagoga per omne sabbatum suadebatque
iudeis et grecis ac deinceps. Quod utrique
codices habent adiungitur. Cum
venissent autem a macedonia sylas
et thymotheus. Qui sibi totonderat in
cenchris caput habebat enim votum.
Cenchre portus est corinthi ubi nam
christianus caput ex voto totondit. Ita
iuxta legem moysi qui se deo vovent
comam nutrire quam diu nazarei fieri
velint et postea eam tondere atque
igni iubebantur tradere. Hec ergo
fecit paulus non quidem oblitus quod
de obligacione legis cum ceteris apostolis
ierosolimis statuerat sed ne scan-
dalizarentur qui ex iudeis simulavit
se iudeum ut iudeos lucrifaceret. Quidam
codices pluraliter numero habent totonderunt
caput et habebant votum id est pris-
cilla et aquila sed egregii doctores
ecclesie ieronimus et augustinus in
suis utrique epistolis in singulari numero
ponunt et de paulo exponunt. Post
enim sic ieronimus. Fratribus valedicens
navigavit syriam et cum eo priscilla
et aquila et totondit sibi in cenchris
caput votum enim habuerat. xix

Iohannes baptizavit baptisma
penitencie. Non hoc baptisma
inquit remissionem peccatorum dare sed
penitenciam tantum potuit docere. Ita
sicut signum circumcisionis signaculum
in preputio fidei qua credebant
extiterat ita et hoc lavacrum
ipsos penitentes quasi singulare signum
sue devocionis accepit. Quod tamen
ipsum figuraliter etiam christi baptis-
ma quo remissio daretur ostende-

Hiis audiens baptizati sunt in nomine
domini ihesu. Questio oritur ventilatum
sollicite qui per ignoranciam forte a non
baptizatis sed tamen recte fidei aliqui
bus baptizati sunt iterum baptizari de
beant quam hoc capitulo exposituri
vero. Quid ergo differt utrum hic
cum iam baptismum christi cum hic suc
cessione eiusdem quem scilicet baptizet-
num eciam ipse iohannes eos quos Nota
in fide et nomine christi licet venturi bap
tizaverat iterum baptizandos esse pre
dicavit dicens ego baptizo vos in
aqua ille vos baptizabit in spiritu sancto.
Sicut enim hic tabitha ad cenam domini sola
communicacio corporis et sanguinis christi
ut quidam dogmatizant sufficere
potuisset et hic neque opus esset
a christi discipulis baptizari quos io
hannes aqua baptizaverat sed tantum sacra
mentum eorum perpetracione confirmari.
Erant autem omnes viri fere xii.
Vel iudicia dei abyssus multa. Iste
quidem impositio apostolorum nec visitacione domi
nus et apostolos sanctam nunc et prophe
tali est nunc sublimata. Et notandum
quod spiritus sanctus et ipse in duodecim discipulos
et super in centum viginti quos est duode
narius numerus decies ductus advenit
sicut supra monstravimus. Illud in capitulo
hoc in epheso quod est civitas grecorum ne
do ut ostenderet se sine iudeis sine
gentibus creditis eos unitos qui
unitatem esse catholice atque apostolice
communionis implere. Temptaverunt
autem quidam et de circumitibus
iudeis exorcistis. Refert iosephus re
gem salomonem excogitasse suaque arte
docuisse modos exorcismi id est ad
iuracionis quibus immundi spiritus

expulsi ab homine ulterius reverti non
sunt ausi fit autem hoc miraculum eciam
per corpora ad condempnacionem eorum
qui faciunt vel ob utilitatem eorum qui
vident et audiunt ut licet homines despi
ciant signa faciendo tamen deum honorent
ad cuius invocacionem fiant tanta mira
cula. Multi autem ex hiis qui fuerunt cu
riose sectati contulerunt libros. Curiose
dicit magice artis industria cum
sectatores metu libros suos incendi-
nacioni licet pro curiosis quibus ipsos quibus
servierant demones christum dominum et apostolos
eius vident honorari. Invenerunt preci
um denariorum quinquaginta milium. Et
debitoribus in evangelio sub quinqua
genario et quingentenario denariorum
numero debita laxantur. Credo quod corporis
quinque sensibus subsistentes in hac vita
decalogi mandata transgredimur. Hic
autem propter enormitatem magice sceleris
millenarius additus est numerus. Aliter.
Quinquagenarius sepe numerus refertur
ad penitencia remissioneque peccatorum unde
et quinquagesimus penitencie psalmus
et quinquagesimus est remissionis annus.
Mittens autem in macedoniam duos
ex ministrantibus sibi. Premisit discipulos
ad preparandas elemosinas que ihero
solimam erant allaturi ne cum ipse ve
niret tunc collecte fierent. Demetrius
autem quidam nomine argentarius. Deme
trius iste qui viam domini turbare auctor no
mine opificio factis exequitur. interpretatur
enim nimium prosequens. Nota consequenter
templa quod dyane fiunt non alio quam
argenti metallo edificari. Argento
enim splendor eloquii sicut auro sensus
indicari solet et gentiles versuta reli
gionem suam nonnulla prophetica racione sed
modo sermonibus nitore solet astruere

Non solum autem haec periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, id est non solum opera nostra vana nec mercede digna redarguentur, verum religio quoque nostra dehonestabitur si Pauli doctrina suaserit idola deos non esse, et una gentilium stultitia qui illos colere non erubescunt quos ab homine construi vel destrui posse cognoscunt. Et clamaverunt dicentes magna Diana Ephesiorum. Demetrius de metris peritiam dixit Dianam, illi e contrario magnam esse mirabantur. Et impetum fecerunt unanimiter in theatrum. Theatrum locus est semicirculi figuram habens in quo stantes omnes ludos scenicos inspiciebant. Unde et a spectaculo graece theatri nomen accepit. Itaque scriba civitatis ait. Hic alio declinat causas mentiens Dyane. Lascivos tractare foro, capit arca [illegible] consilii defensionis opus.

xx capitulum

Et profectus est ut iret in Macedoniam. Cum autem perambulasset partes illas et exhortatus eos fuisset multo sermone venit in Graeciam. Graecia provincia est Achaiae quam Graeci Hellada vocant. Denique ubi latini codices Graecos vel ad distinctionem Iudaeorum gentiles habent, ibi Graecum exemplar Hellenas et Hellenistas scribit. Adhuc ergo per Macedoniam venit Paulus quia proposuerat ut supra dictum est: Transire Macedoniam et Achaiam ire Hierosolimam. In una autem sabbati cum venissemus ad frangendum panem, id est die dominico qui est primus a sabbato, cum ad misteria celebranda congregati essemus. Protraxit sermonem usque in mediam noctem. Erant autem lampades copiose in cenaculo. Possumus hic allegorice dicere quod cenaculum sit altitudo spiritalium carismatum, nox obscuritas scripturarum, lampades copiose secretorum expositio dictorum. Dies dominica resurrectionis Domini vel nostrae resurrectionis et spiritalem commonet doctorem ut si qua dulcedine resurrectionis et internae dulcedinis gaudiis illectus auditores suos ad virtutum summa provocaverit ac plurimis disputando secreta quaelibet scripturarum attigerit, mox eas capere infirmos auditores lampade planae expositionis illustret, sicut apostolus dicit: Abraham duos habuisse filios, unum de ancilla et unum de libera, mox explanando subiunxit: Haec autem sunt duo testamenta. Sedens autem quidam adolescens nomine Eutychus super fenestram. Eutychus latine amens, graece vero dicitur fortunatus, quorum unum ei qui per adolescentiae voluptatem de virtutum culmine ceciderit, alterum ei qui per condescensionem praedicatoris ad virtutum summa redierit congruit. Et ductus somno cecidit de tertio cenaculo deorsum. Inter verba occurrit oratio [illegible] nonnumquam ut dulcedine inimicitiae et doctrinae sermo firmet et vigiliarum labor arceatur et memoria [illegible] [illegible] distensioni [illegible] mentibus [illegible]. Tria vero cenacula in quorum supremo Paulus disputat: fides, spes et caritas; sunt maior autem his caritas, quia si quis per ignorantiam deciderit et inter apud voces dominicae non timuerit iam inter mortuos computabitur. Cum enim in uno offenderit

facta est omnium rerum. Ad quem cum des-
cendisset paulus incubuit super eum
Cius descendit incubuit complectitur
hoc est quod ipse dicit: Filioli ~~mei~~ mei
quos iterum parturio donec formetur
christus in vobis. Operosior ~~est~~ est enim
est resuscitacio illorum qui per negligentiam
quam qui per infirmitatem peccant. Et
hec per eutichium illa per thabitam quam
petrus suscitavit exprimitur et ideo
illa in die infirmata moritur hic
media nocte cadit et moritur. Illa
post mortem lota in cenaculo ponitur
hic terno cenaculo ~~lapsus~~ lapsus deor-
sum mortuus lugetur. iste presente et
docente illa absente [illegible] Ad hunc
paulus descendit. ad illam petrus sus-
citaturus ascendit illa mox viso petro
resedit hic nocte media defunctus
est. Tandem mane resurgit et sole
instante afflante redivivus monet
Festinabat enim si possibile sibi esset
ut diem pentecosten faceret ihero-
solimis Preceptum quidem legis erat
ut omnes iudei ter in anno id est tempore pasche
pentecosten et scenophegie ihero-
solimam convenirent sed apostolus
precipuis solemnitatibus die quinquagesime
hoc est remissionis et spiritus sancti agere
festinat Vocavit maiores natu
ecclesie pro maioribus natu in greco
presbiteros habet nisi quod spiritus sanctus
per omnes civitates protestatur michi
Cum dicat per civitates apte ostendit
quod ea que sibi futura erant non sibi ipso
sed aliis de se revelata cognovit.
Ex quibus erat propheta nec non et
illi discipuli qui erant in tyro consiste-
bant monebat per spiritum ne ascen-
deret iherosolimam. Dicitis quoniam

vincula et tribulaciones me manent
in iherosolimis ut ubi aliquando persequebatur
ecclesiam ibi nunc pro ecclesie pace de-
certat Nec facio animam meam preciosiorem
quam me Animam dicit ipsam vitam
in corpore temporalem quam pro nichi-
lo ducit qui in alia vita gaudium
consolatur eternum Mundus sum
a sanguine omnium vestrum Ideo se a
peccatorum sanguine mundum credidit
quo feriendis eorum viciis non pepercit.
In quo vos spiritus sanctus posuit episcopos.
Vocaverat supra presbiteros ephesi mileti
vocatos quos nunc episcopos id est super-
iores nominat Non enim una civitas plures
episcopos habere potuit sed eosdem
nempe sacerdotes sub nomine episcoporum
significat communis est enim gradus et
unctis pene similimus Regere ecclesiam
dei quam acquisivit sanguine suo Hunc
dubitat sanguinem dei dicere propter
unionem persone in duabus naturis
eiusdem ihesu christi propter quam
et dictum est filius hominis qui est in celo.
Cesset ergo nestorius filium hominis a filio
dei separare et duos sibi facere christos
Et ex vobis ipsis exurgent viri lo-
quentes perversa De eisdem et io-
hannes Ex nobis inquit exierunt
sed non erant ex nobis Quod per triennium
nocte et die non cessavi cum lacrimis
monens unumquemque vestrum hoc pulcre
et breviter exponit arator Tri-
cenit ecclesie tria dogmata sepius
edit Historicum morale sonans tropi-
cumque volumen Hinc inde ca va talibus
seculis que dicitur arbor Expectata
tribus fructum non attulit annis Ora
ostendi nobis id est non solum doctrine

pressuras et laccinas insistendo
decem quibus infirmorum continuetur
manibus esse laborans Hoc est autem
quod dictum est Et quodcumque supererogaveris
ego cum rediero reddam tibi
Evangelium gratis predicare et
ex evangelio sumpta non querere beatius
est magis dare quam accipere Sic
illis qui relictis omnibus secuti sunt
dominum Divites enim elemosinarios
proponit sed illos quam maxime glorificat
qui cunctis que possederant semel renun
ciantes manibus laborant operando
manibus quod bonum est ut habeant unde
tribuant necessitatem patienti xxi

Prosecutis usque deducentibus nos
omnibus cum uxoribus et filiis Im
pleta est prophetia que dicit canentes
cum filie tyri in muneribus vultum
tuum deprecabuntur omnes divites plebis
Nulla enim caritas maior dulcedine apostolos
suscepit tenuit dimisit Denique hodieque
monstratur in harena locus ubi pariter
orabant Supervenit quidam a iudea
propheta A iudea propheta quia cesarea
in qua morabantur ad regionem sama
rie pertinet in confinio fenicis et pa
lestine sita Hec dicit spiritus sanctus vir
cuius est zona hec sic alligabunt iudei
in iherusalem prophetas veteres imitatur
qui dicere solebant Hec dicit dominus
deus et spiritus sanctus eque ut pater et filius
deus est nec eorum separabilis operatio potest
quorum natura et voluntas est una unde
et supra legimus Dixit spiritus sanctus segre
gate mihi barnabam et saulum in opus
ad quod assumpsi eos id est apostolatum

Et ipse paulus scribit Paulus apostolus
non ab hominibus neque per hominem
sed per ihesum christum et deum patrem
Hec diximus ne quis forte inter ma
cedonium spiritum sanctum esse creaturam
aut minoris auctoritatis quam patrem
vel filium credat Sequenti autem die
introibat paulus nobiscum ad iacobum
Iacobus iste frater domini id est marie soro
ris matris domini cuius iohannes evan
gelista meminit filius fuit qui post
passionem domini statim ab apostolis episcopus
ordinatus xxx annis iherosolime rexit
ecclesiam id est usque ad septimum neronis
annum Cum enim iudei martire carebant
paulo orta et non possent mox
in festo mortuus est nec dum albinus
in provinciam venerat mitte manus
in iacobum qui iuxta templum
ubi et precipitatus fuerat sepultus est Au
dierunt autem de te quod discessionem doceas
a moyse eorum qui per gentes sunt
iudeorum id est quod per doctrinam christi
velut sacrilegia nec deo mandante
conscripta dampnari dicas que per
moysen patribus fuere ministrata
hoc enim de paulo iactaverant non
illi qui intelligerent quo animo a
iudeis fidelibus observare tunc ista
debuerant propter commendandam scilicet
auctoritatem divinam et sacramentorum
illorum propheticam sanctitatem non propter
adipiscendam salutem que iam in christo
revelata probatissimum sacramentum
ministrabatur sed illi hoc de paulo
sparserant qui sic ea volebant ob
servare tamquam sine ipsis in evangelio

falsis credentibus esse non posset. Iam
enim senserant vehementissime
predicatores et interitum eorum, in adversa
docentem non per illam hominem
iustificari sed per gratiam Iesu Christi, tunc
preeminente causa ille umbre in lege
mandate sunt. Et ideo illi invidiam
et persecutionem concitare moliebantur,
tamquam inimicum legis mandatorumque divinorum
criminabantur. Cuius false crimina-
tionis invidiam congruentius devitare
non posset quam ut ea ipse celebraret
que damnare tamquam sacrilega puta-
batur, atque ita ostenderet nec iudeos
tunc ab eis tamquam nefaria prohiberi
debere, nec gentiles ad ea tamquam ad
necessaria compellendos. Nam si revera
sic ea reprobaret quemadmodum de illo
auditum erat, et ideo celebrando susci-
peret ut actione simulata suam
posset occultare sententiam, non
ei diceret Iacobus: Et scient omnes quia
que de te audierunt falsa sunt, sed
diceret putabant omnes. Presertim cum in
ipsis Hierosolimis apostoli iam decreverant
ut quisquam gentes cogeret iudaizare.
Non autem decreverant ut quisquam
tunc iudeos iudaizare prohiberet,
quamvis eos iam doctrina christi-
ana non cogeret. Dum enim septem
dies consumarentur. Nondum consumati
erant iiii dies, sed eorum cursus agebatur
et consummatio spectabatur. Cum
autem inciperet septem consumari,
aliquin non potest stare sententia qua
ipse post quinque dies advenisse se in
Cesaream presidi dixit. Cum iam non
plus sunt mihi dies quam xii ex quo
ascendi adorare in Hierusalem. Si enim
illis vii et illis quinque diebus coniun-
xeris diem quo ipse Phariseos et
Saduceos dissonare fecerat et illum quo
se iudei devoverant eum occisuros
adiecteris, procul dubio plus quam xii
respiciuntur esse dies. Hic est homo
qui adversus populum et legem et locum
hunc omnes ubique docet. Criminabantur
nove gratie sectatores minus curantes(?)
mandata legis et templi sollempnia
frequentare. Timebant, sicut in evangelio
legitur, ne venirent Romani et tolle-
rent eorum et locum et gentem. Cum dixit
grece nosti. 2o. Nonne tu es Egiptius.
Egiptius quidam, ut ait ad iudeam, ut
qui fidem sibi prophete magica arte
consistens triginta milia iudeorum con-
gregavit et transiens per desertum
pervenit ad montem Oliveti paratus
irrumpere Hierosolimam, in vim(?) eamque sibi
subiugare, sed conatus eius prevenit
Felix, interfectis armatis occurrentes(?)
Egiptio quidem cum paucis fugato,
aliis etiam pereuntibus temere capta fa-
cile restiterant. Quatuor milia virorum
sicariorum. Non est de hoc mirandum, satel-
litum inter tribunum qui hec locutus
est et Iosephus qui de Egiptio supra scripsit
habenda controversia. Potuit enim fieri
ut primo cum paucis isdem quibusdam
tyrannidem agentibus adveniens
plures sibi postea publica fraude
coniunxerit. Legitur autem ipse Felix huius-
modi genus sustulisse latronum qui non
locorum vel temporum abdita [illegible] sed
sicas id est breves manu gladios

gestantes in ipsa luce diei apostolo primum
se coadherentes volucre cruentabant
ut querelam moris fuerit et gressus
lateret · et si qui commotus fuisset quod
in medio urbis talia agerentur · et
hic parebat ita proculi meum vel dissi
mulatione sanctioris sicarius non
deprehendebat xxii capitulum

A tarso cilicie non ignobile civitatis
municeps · natus quidem apostolus
in oppido gyscali galilee sunt quo
a romanis capto cum parentibus suis
tarsum cilicie commigravit a quibus
ob studia legis missus ihierosolimam
a gamaliele viro doctissimo sicut
in sequentibus ipse memorat eruditus
est · Non autem se civem vel municipem
a municipio id est territorio eiusdem
civitatis in quo natus est appellat
dictum est municipium quod tantum mu
nia id est tributa debita vel munera
reddat · Nam liberales et famo
sissime cause et que ex principe
processerunt ad dignitatem civitatum
pertinent · Hec mirum si se tarsensem
et non gyscalitem dicat cum dominus ipse
in bethlehem natus non bethleemites
sed nazareus vocabatur · vocem
autem non audierunt eius qui loque
batur mecum · Lucas de hac visione
narrat hystoria quod comites illius
stantes stupefacti audientes quidem
vocem · neminem autem videntes ·
Unde colligitur eos sonum confuse vocis
non autem distincte audisse verborum ·
Vociferantibus autem eis et proicientibus
vestimenta sua et pulverem iactantibus
in aerem · In domini passione sacerdos

solus de throno excelsiori vestimenta
scindit quia iam sacerdotum vetus erat
a novo mutandum · Illic vero qui pe
nitentiam apostolorum tota sit gens erat
a regni gloria spolianda · tunc in
diminuta proiciunt et clamorem pulve
rum ad se tollunt licet quod psalmista
ait · Superbia eorum qui te oderunt
ascendit semper · Ego multa pecunia civitatem
hanc consecutus sum · Alia editio mani
festius quod dixerit insinuat · Dixit
tribunus tam facile te dicis hominem
romanum esse · ego enim scio quanto
precio civitatem istam possedi · Et
paulus · Ego autem et natus sum
id est in hoc ego plus te romanus
sum quod non aliunde natus romanum
nomen emi sed in ipsorum sum civitate
progenitus · xxiii

Percutiet te deus paries deal
bate · Non previdendo animum
commotus hoc dixit sed magis prophe
tando locutus est quod figurale illud
pontificium quod erat in parietibus deal
bati similitudine compositum pertine
dum esset ad destruendum cum
iam veri sacerdotum christi apostoli
evangelium predicantes advenisset
et inde est quod ait Percutiet te deus
non dixit percutiat · indicando in se non
hoc ipsum futurum significans non
optando maledicentis quam neque illo
cum ordo hec diceret sequenti respon
sione manifestat dicens · Nesciebam
fratres quia princeps est sacerdotum · Nam
et si hic vere noverat in novo
testamento principem non esse sacerdotum

tamen audiens alios aliter erga eos
qui in potestate sunt modestius
conuersatos monens ipse quoque hoc vo-
luit temptare. Viri fratres ego
phariseus sum. Sicut veritas bonorum
semper utilis sic malorum veritas semper
est bonis nociua. Unde apostolus persecuto-
res suos dissonare satagit ut quos
unitos inuenerat diuisi separarent.
Sic mare rubrum quod solidum filios
israhel arcuerat diuisum ab egipto
liberauit. Quod autem se filium
phariseorum siue iuxta grecum filium
pharisei esse testatur hoc est quod
superius gloriatur se ante pedes gamali-
elis qui phariseus fuisse legitur
apostolus legem didicisse. Et deuo-
uerunt se dicentes neque manducatu-
ros neque bibituros donec occiderent
paulum. Cum dominus dicat beati qui esuriunt
et sitiunt iusticiam. Isti econtrario
iniquitatem esuriunt et sanguinem
adeo sitiunt ut cibos etiam corpori
abdicent donec iusti morte saciarentur.
Sed non est sapiencia non est prudencia
non est consilium contra deum. Nam et
supra paulus hostias licet optulerit
caput tonserit iudei pedalia exer-
cuerit iudeis factus sit iudeus vincula
tamen que porta erant non euasit.
Et hijs quamuis consilia ~~[struck]~~
seu deuouerant insidias tendant
fiunt tamen apostolus ut rome sicut
et dictum ~~[struck]~~ erat christo testimonium
reddat. xxiiij

Et accusatorem secundum secte
nazareorum illo quidem ipse christianos
pro obprobrio nazareum vocabat.
postea vero inter iudeos surrexit
heresis que dicta est nazareorum qui
in christum credunt filium dei natum
de virgine maria et eum dicunt esse
qui sub poncio pylato et passus
et resurrexit in quem nos credimus
sed dum volunt et iudei esse et christiani
nec iudei sunt nec christiani.
Tunc et apprehendimus a quo poteris
ipse iudicans de omnibus istis cog-
noscere. In hoc loco quidam nostri codices
aliquot versus minus habent qui in
greco ita leguntur. Tunc et apprehen-
dimus et secundum legem nostram voluimus
iudicare.

Transiens autem lysias tribunus
cum multa vi de manibus nostris
eduxit iubens accusatores eius venire
ad te quo posses ipse iudicans
de omnibus istis cognoscere. Confiteor
autem hoc tibi quod secundum sectam
quam dicunt heresim sic deseruio patri
deo meo. Tunc enim consequencia est
eum qui greca lingua est dicere secundum
sectam quam dicunt heresim. Nam idem
latine secta quod heresis grece signi-
ficet sed ait sic deseruio patri deo
secundum illam videlicet viam quam
maledici heresim id est sectam nun-
cupant qui magis habeat primaria
quelibet sectandi quam industriam
recta demonstrandi. Tamquam ac si (?)
iudei longe ad superiora id est hii sunt
qui me inuenerunt in templo. Bien-
nio expleto accepit successorem felix
porcium festum. Biennium dicit conuersa-
cionis pauli in cesarea non autem presidatus
felicis. Dictum est enim supra quod multis annis
gentis illi fuit iudex presentium est

historie narrant secundo neronis anno
missum romam apostolum claudium vero cesa-
rem eo tempore quo agrippam filium
herodis quem angelus cesaree percussit
iudeorum regem constituerit felicem
quoque totius provincie samarieque et ga-
lilee et regionis que dicitur iordanem trans
procuratorem misisse **Capitulum xxv**

Nemo potest me illis donare cesarem
appello. Credo appellat cesarem
et romam ire festinat ideo fuit
ut predicationi divine insisteret. Cumque
in istis hinc credentibus atque omnibus co-
ronatus iret ad dominum. Agrippa rex
et bernice descenderunt cesaream.
Agrippa hic qui cum sorore venit
fuit cesarea filius est ut dixi herodis
agrippe qui ab angelo legimus inter-
fectum qui usque ad subversionem ihero-
solimorum regnum iudee tenuit semper
romanis amicus et ab omni illa iudeorum
seditione tutissimus **Capitulum xxvi**

De omnibus quibus accusor rex
agrippa estimo me beatum
apud te cum sis defensurus me hodie.
Hic versus alia editio sic insinuat.
r. beatum estimo meipsum apud te incipiens racio-
nem reddere hodie quam sancto iheronimo
quodam loco in sua expositione sic
posita est. De omnibus quibus accusor
a iudeis o rex agrippa estimo me
beatum cum apud te sim hodie defen-
dendus. Tum precipue nosti cuncta que
in iudeis sunt consuetudines et
questiones. legerat enim illud ysaie
beatus qui in aures loquitur audientis
et noverat tantum oratoris verba profi-
cere quantum iudicis prudentia cognovisset.
Et cum condescenderunt dedi sententiam.
alia editio habet. Occidendisque eis

sententiam detuli id est cum illi con-
descenderent ipsam dedi sententiam. Festus
magna voce dixit. Insanis paule. In-
sanie deputat quod homo vinculatus
loco defendendi accepto non de calum-
nia qua premebatur exterius sed de
conscientia qua intus gloriabatur
sermonem faceret atque omnia revelationis
que de persecutore in apostolum mutatus
erat miracula panderet. Sed et
dispensatione nostri redemptoris
ostensa de resurrectione mortuorum
contionantis habitum impetusque differet.
tenera at sicut stulta amentia est
qua filius prodigus patrem deserens
porcos pavit ita et spiritualis id
est vera amentia est de qua apostolus ait.
Sive enim mente excedimus deo
sive sobrii sumus vobis et in eius
comparatione psalmista canit. Beatus
vir cuius est nomen domini spes eius et non
respexit in vanitates et insanias
falsas. Credis agrippa rex prophetis
scio quia credis. Non hec adulando
ut quidam putant sed vel probatur
Agrippa enim origine iudeorum ritu
et legitimo nutritus credebat vera
~~[illegible]~~ locutos esse prophetas sed
ad quem eas veritas pertingeret id
est dominum ihesum ut phariseus nesciebat
quibus in contione quadam cum iudeis
habita dixisse legatur sed de reli-
gionis anxius perfruimus urbem
iam romanam thesi discipuli imple-
verunt aut sine mitu putamus ma
nesciret dictionem **xxvii**

Et cum multis diebus tarde iam
navigaremus et vix devenissemus
contra cnidum. Cnidus legitur contra
cnidum que est insula contra asiam.

Centurio autem magis credebat nau
clero et gubernatori. Nauclerus grece
latine navicularius dicitur. Misit
se contra ipsam ventus typhonicus.
Alia translacio latine dicit ventus tem
pestuosus. Typhos enim grece latine infla
tio dicitur. Cumque arrepta esset navis
et non posset conari vento. Hec alia
translacio manifestius edidit et arrepta
navi cum non possent occurrere vento
commota navi flatibus colligere vela
ceperunt sic discurrimus in insula
que dicitur cauda quam occupare non
potuerunt sed scapha missa ceperunt
adiuvare navem stringentes eam the
bant autem et anchoras timentes ne
incurrerent in syrtes. Ex quo ostendit
quod funibus a medio latere navis
utrimque circa eiusdem anteriora
dimissis anchoras ipsis quas traherent
adiunxerunt sicut et in nostro id est vul
garis mari restringunt navi pro
pter molaria saxa subiungere solent.
Hec enim ad retardandum navigium
trahebant ne preposterio maris fu
syrtes incideret. Solet etiam au
diri terribiles quod omnia ad se rapiat.
Unde Salustius illis nomen a tractu
dicit impositum. Potuimus vix optinere
scapham quia sublata adiutoriis
utebantur. Scapha sive cata scolos
est navicula levis ex vimine facta
crudoque corio contexta. Dicta autem
grece a contemplando quod tali naute
vel pyrate navigio terras et litora
conspicere soleant. Hanc ergo pro
adiuvanda nave deposuissent in mare
vix fluctu vincere potuerunt ne

laberentur optime. Summisso vase
sic ferebantur. Alia translacio sic posuit
timentes quoque ne in sirtim conciderent
laxantes antempna ita ferebantur.
Astitit enim michi hac nocte angelus
dei. Non seipsum hec dicendo iactabat
sed illos ad fidem provocabat. Nam et
ideo pelagus turbari permissum est ut
et per id quod auditus non est et per id quod
auditus est spiritualis in paulo gratia
penderetur. Nisi isti in navi manserint
vos salvi fieri non potestis. Cum a
paulo naufragii magis nautarum
scientia qui erant gnari maris quam
militum arma prodesse valebant. Ideo
levius ferebant scapham quam nautas
credere. Et cum lux inciperet fieri roga
bat paulus omnes sumere cibum. Pulcher
rime in hoc loco allegorice sensus in
paulus eos quos de naufragio sal
vari promisit cibum sumere suasit. Et quod
nocte media quatuor anchoris inter
undarum impetus regebantur orta die
terre sinum conscendunt quod nullus huius
seculi tempestates nisi qui pane vite
pascitur evadit. Et qui in nocte tribula
tionum precum sapiencie fortitudinis tempe
rancie et iusticie totis viribus innititur
amore dei auxilio coruscante portum
salutis quem querat consequitur. Ita dum
taxat ut a prioribus expeditus flamma
solo dilectionis qua pectus calefaciat
querat. Et levato artemone secundum
flatum aure tendebant ad litus. Artemo
est modicum velum + dirigende potius
navis causa commodatum quam celeritatis.
Et cum incidissemus in locum bithalassum
impegerunt navem. Bithalassum bi
marinum dicit quod greci mare thas
salan vocant. Significat autem litus in mare
protentum eo denique mari se dividente
hinc inde circumdatum. Et prora

quidē fixa manebat īmobilis pup
pis vero solvebatur a vi maris. Ideo
navis ista perijt et nō levi cursu
fluctibꝰ sup lapsa est sed ipō equo
ris fundo violentr infra ptūi solo
retinetur ptīni vnda vel ante cōstringit
tale est pfecto casus anime huius sclo de
diti qui in mūdi desideria calcare
neglexerit et prava intēcione omis terre
funditus infigit totā operū sequentium
compagem curarum fluctibꝰ solvit sed
huius navicule fragmentis qui evase
terrā petunt et pereūtium exemplis
cum se cautius agunt Capitulum xxviii

Cum congregasset aūt paulus sar
mentorū multitudinem et inpo
suisset sup ignē. Egressa aūt de mari
vipera ignem apter frigus accedit
qui corda eorū quos undis tempestatum
docendo exemit amoris ardere fa
cessat. Sarmenta vero sunt dicta quibꝰ
exhortationum que ad accendendā cari
tatem valentia integram decerpta
scripturarū qui frondibꝰ sunt excisa
ramorū. Vipera a calore supressisset
invasit manū eius. Quia spūs in
mundū flamma virtutū de fidelium
cordibus repulsus doctoribꝰ vertans
venena psecucionū in fide mittit
quo manū servet id est opus doc
trine pravitatis impediat. At ille quidē
excuciens bestiam in ignē nichil
mali passus est. Eodem igne quo
suos fovet bestiam cōbussit et ipse
virtutibꝰ et sr pfecerunt et nunquam su
o ardore defficiunt ut apostolus ait Zelus
apprehendit populum ineruditum et nunc
ignis adversarios comedit. Contig

autem patrem publij febribꝰ et dis
senteria vexatum iacē. Cur infirmū
infidelem pre saluat quam thymotheū
trophimum qz fideles infirmos vini
medicinali arte reparat alterum et
toto relinquit. nisi quod ille foris sanādus
per miraculū erat qui vivus intus
nō erat quo nō indigebat qui salubri
ter intus vivebat. Navigavimus
in navim alexandrinā que in insula
hyemaverat cui erat insigne castorum.
Credo primitus insigne castorum esse positū
sed vicio librariorum r littera adiecta
sicut frustra ponitur pro frustra et
appropiat pro appropriat sepe
scriptum in antiquissimis exemplaribus
invenimus. In greco enim pro insigni
castorum parasemo dioscorois scriptum
est dioscoroi aūt gemini castores
id est castor et pollux interpretatur.
Tersis est urbs calcorū que ob amplito
et sr no geminorū aurigis facta
ex eorū nomine dioscoria cognominata
est quos ob id gentiles in mari
deos invocant et in periculis nautarum
si solitarie stelle in navi vel in an
tempnis apparuerit periculosi si vero
gemine prosperi cursus sunt nuncie
quarum adventum fugari dicunt illam
que appellatur helena ferunt. Quia alia
translatione pro parasemo scriptum dios
coris scriptum videmus erat signum iovis
filijs. Ferunt enim fabule iovem in cig
num transformatum ledam thestii coniugem
constuprasse atque inde nata helenam.
Unde dictum est iste modo latis ales ledeos
petivit amplexus. Item eandem muta
tam in sercam violasse et castorem
ac pollucem ~~ac~~ geminos procre
asse. Indicatum est enim ...

et audierunt auribus graviter. Ne
putemus crassitudine cordis et gravita
tem aurium nature esse non voluntatis
subiungit culpam arbitrii et dicit
Et oculos suos compresserunt ne forte
videant oculis id est ipsi meritis
precedentibus causa fuerunt ut deus eis
oculos clauderet ut ad superiora inge
nium. Est dictum domino ad prophetam
Vade ad populum istum et predica quibus contra
venerunt illis improperat si sic audie
rit ad me causam dignentur. Mansit
autem biennio toto in suo conducto id est
hospicio quod ipse sibi conduxerat. Christum
omnibus predicabat non solum quidem iu
deis sed et gentibus quas illius reprobantis
dixerat esse salvandas. Et docens
que sunt de domino ihesu christo cum omni fidu
cia sine prohibitione. Non solum rome
predicare prohibitus non est sed nec
dum neronis imperio roborato nec
in tanta erumpente scelera quanta de
eo narrant historie. Dimissus est ut evangelium
christi in occiduis quoque partibus predicare
sunt ipse romanis ait. Nunc igitur
proficiscar in ierusalem ministrare sanctis.
Et paulo post hoc igitur cum consummavero
proficiscar per vos in hyspaniam.
Postea vero id est ultimo neronis
anno retentus ab eo martirio coro
natus est. quod utrumque in secunda ad thy
motheum epistola quam passurus de vi
nculis dictat exponit. In prima inquit
mea defensione nemo affuit michi
sed omnes me dereliquerunt. Dominus autem
affuit et confortavit me ut per me
predicatio impleretur et audirent omnes gen
tes et liberatus sum de ore leonis. Mani
festissime propter crudelitatem neronem
in leonem esse significans. Et in
sequentibus. Et salvabit me et salvum
faciet in regnum suum celeste quod sci
licet sibi sentiret imminere mar
tirium. Unde in eadem epistola premisit. Ego
enim iam immolor et tempus mee re
solutionis instat. Bonum certamen
certavi cursum consummavi fidem
servavi. Amen. Deo gratias

Acheldemach ager sanguinis qui
hodieque monstratur in helia
ad australem plagam montis syon
et hactenus iuxta eundem consilium
mortuos ignobiles alios terra tegit
alios sub divo putrefacit. Asia re
gio que minor cognominatur absque
orientali parte qua ad cappadociam
syriamque progreditur undique circumdata
est mari. Cuius provincie sunt lycia
pamphylia cilicia lycaonia galatia
et alie multe sed precipue ubi ephesus
civitas est asia vocatur. Arabia
regio inter sinum maris rubri qui persicus
et eum qui arabicus vocatur. Hec gentes
incolunt moabitas ammonitas ydume
os sarracenos aliasque quam plurimas.
Arabia est sacra interpretatione dicitur eo
quod sit regio thurifera odores creans.
Hinc eam greci eudemon nostri beatam
vocaverunt. Ethiopum regio ab indo
flumine consurgens iuxta egiptum
inter nilum et occeanum in meridie
sub ipsa solis vicinitate iacet. Quorum
tres sunt populi. hesperii occidentales
garamantes tripolis indi orientales.
Antiochia civitas est syrie celes
in qua barnabas et paulus apostoli
sunt ordinati. Est et alia in pisidia
provincia asie in qua idem predicaverunt